

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Stalking jako sociálně patologický jev

Bakalářská práce

Autor:	Martin Kastner
Studijní program:	B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Hubert
Oponent práce:	JUDr. Miroslav Antl

Zadání bakalářské práce

Autor:	Martin Kastner
Studium:	P18K0178
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Stalking jako sociálně patologický jev
Název bakalářské práce AJ:	Stalking as socially pathological phenomenon

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se věnuje sociálně patologickému jevu nebezpečné pronásledování, pro který se vžil z angličtiny převzatý název stalking. V teoretické části je tento fenomén vymezen a jsou popsány typické projevy chování, kterými pachatel poškozuje svou oběť. Jsou zde klasifikovány hlavní typy pronásledování. Pozornost je věnována aktérům stalkingu. Představeny jsou poznatky o pachatelích stalkingu a jejich typologie. Práce se také zabývá dopady jevu na oběť. Zmíněna je legislativa řešící stalking a důležité strategie, kterými se oběť může bránit pronásledování. Cílem empirické části je provést sondu do skutečných případů stalkingu a nalézt v nich faktory, které mohou mít vliv na průběh a dynamiku pronásledování. Pro realizaci kvalitativního výzkumného šetření bude využita metoda kazuistiky. Případové studie budou zpracovány na základě studia dokumentace evidence trestního řízení Policie ČR.

BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 158 s. ISBN 978-80-262-0582-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

Garantující pracoviště:	Ústav sociálních studií, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Hubert
Oponent:	JUDr. Miroslav Antl
Datum zadání závěrečné práce:	20.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 28. 4. 2021

Martin Kastner

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu práce PhDr. Janu Hubertovi za jeho cenné rady, věcné připomínky a za vstřícnost při konzultacích k vypracování bakalářské práce.

Anotace

KASTNER, Martin. *Stalking jako sociálně patologický jev*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 72 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá patologickým jevem nebezpečné pronásledování, pro který se vžil anglický výraz stalking. Fenomén je zde definován, jsou uvedeny druhy a projevy stalkingu. Pozornost je věnována pachatelům a obětem stalkingu. V práci jsou představeny možnosti intervence a také organizace, které obětem nebezpečného pronásledování pomáhají. Cílem empirické části je zjistit prevalenci faktorů, které ovlivňují průběh stalkingu. Zvolen byl kvalitativní výzkum. Ke sběru dat byla použita metoda případové studie. Celkem tři kazuistiky byly zpracovány na základě studia dokumentace Evidence trestního řízení Policie ČR.

Klíčová slova: stalking, oběť, stalker, varovné signály, dramatické momenty

Annotation

KASTNER, Martin. *Stalking as socially pathological phenomenon*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 72 s. Bachelor Thesis.

The bachelor's thesis deals with the pathological phenomenon of dangerous persecution, for which the English term stalking is used. The phenomenon is defined here, the types and manifestations of stalking are listed. Attention is paid to perpetrators and victims of stalking. The thesis presents the possibilities of intervention as well as organizations that help victims of dangerous persecution. The aim of the empirical part is to determine the prevalence of factors that affect the course of stalking. Qualitative research was chosen. a case study method was used to collect data. a total of three case reports were prepared on the basis of a study of the documentation of the Criminal Procedure Records of the Police of the Czech Republic.

Key words: stalking, victim, stalker, warning signs, dramatic moments.

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta: _____

Obsah

Úvod	10
1 Vymezení pojmu stalking	11
1.1 Falešné mýty o pronásledování	13
1.2 Projevy stalkingu.....	15
1.3 Cyberstalking	17
1.4 Pronásledování celebrit	18
1.5 Ex-partner stalking	20
2 Aktéři stalkingu a posuzování nebezpečnosti pronásledování.....	26
2.1 Stalker	26
2.2 Oběť stalkingu.....	28
2.3 Posuzování nebezpečnosti stalkingu	31
3 Legislativa řešící stalking.....	35
3.1 Trestný čin nebezpečné pronásledování.....	35
3.2 Další zákony reagující na stalking	39
4 Řešení stalkingu.....	41
5 Výzkumné šetření faktorů ovlivňujících průběh ex-partner stalkingu.....	45
5.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky	45
5.2 Výzkumná metoda a sběr dat	45
5.3 Případové studie	46
5.4 Kategoriální systém.....	56
5.5 Analýza výsledků a závěr výzkumného šetření	61
Závěr	66

Seznam použitých zdrojů	68
--------------------------------------	-----------

Úvod

Tématem práce je stalking neboli nebezpečné pronásledování. Jedná se o patologický jev spadající do vztahového násilí. Jde o poměrně nový jev, který je stále opředen mýty a předsudky. Stalking je fenomén vykazující poměrně velkou latenci. Proto je důležité se tomuto problému věnovat a dostávat tak téma do povědomí široké veřejnosti, aby v případě, že se člověk stane obětí stalkingu, věděl, jak se účinně projevu této formy agrese bránit.

Teoretická část se věnuje vymezení tohoto pojmu a představení jeho chápání z historického pohledu. V první kapitole jsou charakterizovány jednotlivé druhy stalkingu, jako je cyberstalking nebo stalking celebrit. Obsáhleji se práce zaměřuje na ex-partner stalking, který je nejčastější formou pronásledování. Zmíněna je i jeho vazba na předchozí domácí násilí. Druhá kapitola je věnována aktérům nebezpečného pronásledování. V jednotlivých podkapitolách je postupně věnována pozornost osobě stalkera a jeho typologii, dále oběti a dopadům, které jí stalking přináší v jejím každodenním životě. Poslední podkapitola 2. kapitoly je věnována posuzování nebezpečnosti stalkingu na základě zjištěných informací o stalkerovi, oběti, situačních faktorech a dynamice průběhu stalkingu. Práce se také věnuje legislativě, která řeší nebezpečné pronásledování z pohledu práva. V poslední kapitole teoretické části budou představeny účinné možnosti, které může oběť využít, aby se dokázala stalkingu efektivně bránit. Práce je doplněna o výzkumy, které byly na toto téma zpracovány. Pro ilustraci budou uvedeny také policejní a soudní statistiky týkající se stalkingu.

Cílem bakalářské práce je popsat a analyzovat tento jev a provést sondu do skutečných případů ex-partner stalkingu a nalézt faktory, které mohou ovlivňovat průběh pronásledování. Předmětem zájmu budou tzv. varovné signály objevující se v průběhu vztahu, které mohou předurčovat možný vznik stalkingu po rozpadu vztahu. Dále dramatické momenty, které mohou způsobit eskalaci pronásledování a moment vzniku stalkingu, podle něhož se ex-partner stalking rozlišuje na tři varianty, z nichž každá představuje různou míru rizika, že se pronásledování rozvine v nebezpečnější projevy.

Vzhledem k citlivosti tématu byl vybrán kvalitativní přístup. Jako metoda sběru dat byla zvolena případová studie. V práci jsou zpracovány tři kazuistiky skutečných případů ex-partner stalkingu. Sběr dat byl proveden pomocí analýzy interních dokumentů Policie České republiky, Územního odboru Svitavy.

1 Vymezení pojmu stalking

Stalking můžeme chápat jako specifickou formu vztahového násilí. Jeho podstatou je narušený vztah mezi pachatelem a obětí. Může se jednat o reálný vztah, ale také o vztah založený na iluzorním základě. V reálných vztazích vzniká stalking jako reakce na konflikty, které vznikají při řešení vztahových problémů. Do této skupiny řadíme ex-partner stalking a stalking v dalších vztazích (např. profesních, pracovních a sousedských). V iluzorních vztazích naopak pachatel nemá s obětí žádný vztah a pronásledováním se snaží vztah s obětí navodit. Vztah k oběti existuje pouze v jeho představách. Do této kategorie spadá například pronásledování celebrit (Čírtková, 2009a, s. 1).

Pojem stalking nelze jednoznačně vymezit. Důvodem je, že pachatelé stalkingu jsou ve svých projevech trýznění obětí poměrně vynalézaví a každý případ pronásledování je individuální. Přesto můžeme uvést několik definic, které výstižně tento fenomén charakterizují. Podle Čírtková (2013, s. 225) je hlavním znakem stalkingu obsesivní fixace stalkera na určitou osobu, kterou pak systematicky a úporně obtěžuje nevyžádanou a nechtěnou pozorností. Jinou definici stalkingu uvádějí Buskotte a Vaníčková Horníková (2008, s. 48), podle kterých je stalking *„velmi nebezpečný fenomén, jedná se o úmyslné zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost“*. V manuálu vydaném pro interní potřeby Bílého kruhu bezpečí je pojem stalking vymezen jako úmyslné systematické porušování osobní svobody s cílem navázání kontaktu s pronásledovanou osobou i přes její nesouhlas (Bílý kruh bezpečí, 2009, online). Podle Bělíka, Hoferkové, Krause a kol. (2017, s. 84) stalking *„označuje úmyslné, soustavné, dlouhodobé a stupňované sledování a obtěžování, často typické silným agresivním nábojem, u oběti toto chování vyvolává obavy, strach o bezpečí její nebo jejích blízkých“*. Už samotný překlad anglického slova “stalking”, který vyjadřuje stopování a uštvání lovené kořisti, poměrně výstižně charakterizuje tento sociálně patologický jev.

Stalking je považován stále za poměrně moderní fenomén. Je předmětem zkoumání a diskuzí zejména na poli kriminologie, kriminální psychologie a trestního práva. Psychiatrům je ovšem jev znám již dlouho. Psychiatr Pinel v 18. století a po něm jeho žák Esquirol se zabývali popisem tzv. erotomanie (tj. patologické vazby na jinou osobu projevující se alespoň zpočátku jako umanutý obdiv či erotická náklonnost). Ve

20. století se erotománii věnovali další psychiatři. Dochází však k jistému posunu při posuzování motivace. První, kdo upozornil na skutečnost, že motivací erotománie nemusí být láska nebo erotika, byl francouzský psychiatr De Clérambault. Větší důležitost přikládal pýše, sebestřednosti a narušení kontaktu s realitou (Čírtková, 2008, s. 53–54).

Ve druhé polovině 20. století dochází k razantní změně v názorech na tento jev. Příčiny můžeme hledat v prudkém rozvoji komunikačních prostředků, které samozřejmě stalkerovi poskytují efektivnější způsoby pronásledování své oběti. Druhý faktor můžeme spatřovat v postmoderní době, která je charakteristická ve změně životních hodnot a individualismu. Člověk složitě hledá odpověď na otázku, co je spokojený život. Změnily se také normy, na základě kterých funguje současná společnost, což se také odráží v oblasti mezilidských vztahů, sexuality a násilí (Čírtková, 2009a, s. 2). Gavin de Becker vidí příčiny pronásledování také v kontextu dnešní kultury, která hlásá, že vytrvalost se vyplácí. Tento vzorec vztahového chování je podporován i hollywoodskou kinematografií. Například ve filmech *Absolvent*, *Flashdance*, *Tootsie*, *Neslušný návrh* a dalších se objevuje schéma chování, které Gavin de Becker pojmenovává „chlapec chce dívku, dívka nechce chlapce, chlapec obtěžuje dívku, chlapec získává dívku“. Z těchto divácky úspěšných filmů tak plyne ponaučení, že trvání si na svém, i přes jasné odmítání druhé osoby vede k jejímu získání (De Becker, 1998, s. 158, 233).

O fenomén se začínají zajímat obory s těsnou vazbou na kriminalitu. Ve společnosti přibývá případů, které končily před soudem. Začínají se objevovat nové způsoby pronásledování jako telefonní teror, cyberstalking, ex-partner stalking. Pojem erotománie střídá pojem stalking, který zahrnuje širší škálu jevů a je spojován s excesivním systematickým slíděním s násilím. Stalking je chápán jako varianta agrese vůči druhé osobě, která může být motivována záští, nenávistí, pomstou, reakcí na odmítnutí nebo touhou po finančním zisku (Čírtková, 2008, s. 53–55). Zájem o stalking v odborné veřejnosti vzbudily mediálně známé případy pronásledování prominentů z řad známých osobností z politických a kulturních kruhů. Některé z nich skončily dokonce tragicky. Jedním z nejznámějších případů byl atentát na prezidenta USA Ronalda Regana, kterému přihlížely milióny diváků před televizními obrazovkami. Stali se tak svědky události, kdy pětadvacetiletý John Hinckley mladší 30. března 1981 před hotelem Hilton ve Washingtonu šestkrát vystřelil na prezidenta. Při atentátu byl zraněn

prezident a tři jeho průvodci. Následovalo vyšetřování případu, které přineslo překvapivá zjištění ohledně motivu atentátníka. Motivem totiž nebyla jeho nenávist vůči prezidentovi ani ideologické důvody. Sám Hickley uvedl, že ho k činu dohnala touha imponovat známé herečce Jodie Fosterové, na kterou chtěl udělat dojem a získat její přízeň (Vacek, 2001, s. 449).

Fenomén stalkingu se stal předmětem zájmu odborníků, kteří provedli řadu výzkumů, které odhalily skutečnost, že pronásledování se netýká pouze prominentů, ale i „obyčejných lidí“. Z původně podceňovaného jevu se stalking dostal do pozornosti výzkumníků i veřejnosti. Byly provedeny studie z prostředí USA, jejichž zjištěním bylo, že 8 % žen a 2 % mužů se setkala s nebezpečným pronásledováním. Znepokojujícím zjištěním byl také dopad na psychiku obětí, které trpí vážnými projevy traumatizace (poruchami spánku a koncentrace, pocity úzkosti apod.). Jedna čtvrtina obětí dokonce přemýšlí o sebevraždě. Stalking s sebou nese i sociální důsledky. Oběti jsou nuceny měnit zaměstnání, bydliště. U některých obětí dochází k rozvinutí posttraumatické poruchy a v neposlední řadě je nebezpečné pronásledování spojené s hrozbou fyzického násilí. Podle provedených studií 64 % pachatelů vyhrožuje fyzickým násilím, 40 % ničí majetek, 36 % pachatelů přímo fyzicky atakuje oběť, 6 % napadá fyzicky třetí osoby a 2 % případů končí smrtí. V reakci na tato zjištění byly v polovině 90. let přijímány první anti-stalkingové zákony v zemích jako USA, Austrálie, Velká Británie. Postupně následovaly země jako Belgie (1998), Holandsko (2000), Rakousko (2006), Německo (2007). Česká republika se připojila v roce 2010 (Čírtková, 2008, s. 53–54, 57).

1.1 Falešné mýty o pronásledování

Stalking je stále považován za poměrně nový a nedostatečně probádaný fenomén. Úsilím výzkumníků z řad forezních psychologů, kriminologů a dalších je co nejlépe tento jev popsat a informovat o něm veřejnost. Na téma stalking jsou zpracovávány výzkumné studie, odborné články a publikace. Na zlepšování informovanosti se podílejí i média, která o závažných případech informují širokou veřejnost. Přesto je stále fenomén stalkingu opředen jistými předsudky, které mohou způsobit, že si oběť špatně vyhodnotí situaci, ve které se ocitla, a včas se neobrátil o pomoc na příslušné instituce, které by jí dokázaly pomoci stalking efektivně řešit. Nejčastější mýty, kterými je tento jev opředen, jsou uvedeny v následujícím přehledu:

- **Pronásledování je nemoc** – Jedná se o mýtus, podle kterého je stalker psychicky nemocný jedinec, který nedokáže vést normální život, je nápadný ve svém chování a vybočuje ze společenských norem. Tato představa je mylná a nebezpečná, protože vůbec nepočítá s možností, že by stalkerem mohla být inteligentní, korektní, přátelská nebo nenápadná osoba. To může zapříčinit, že oběti nikdo nevěří.
- **Pronásledování je motivováno erotickou touhou** – Tento falešný mýtus je spojován s motivem pachatele, podle kterého je poháněn touhou, láskou, popřípadě erotickou posedlostí vůči druhé osobě. Mezi tyto osoby spadají například odmítnutí partneři. Tento mýtus byl vyvrácen výzkumy, které ukázaly, že motivem pronásledování není pouze náklonnost nebo láska k druhé osobě, ale často zášť, pomstychtivost, závist nebo nenávisť.
- **Pachatelem stalkingu je pouze neznámá osoba** – Mezi veřejností panuje názor, že pachatel a oběť se neznají. Případy, kde dochází k pronásledování mezi osobami, které se znají, bývají veřejností, ale někdy i profesionály podceňovány a bagatelizovány, přitom pronásledování bývalým přítelem je velice časté a je pro oběť nebezpečné, protože se často překlápí k fyzickému napadení.
- **Konfrontace pachatele a oběti je dobré řešení** – Současným trendem trestněprávní politiky je uplatňování restorativního principu, což znamená v daných trestních věcech, které splňují určité podmínky, upřednostňovat tzv. narovnání věci, kdy mezi aktéry vstupuje mediátor, který se na jednotlivých společných schůzkách snaží s pachatelem a obětí domluvit podmínky narovnání narušeného vztahu. Ukázalo se, že uvedené řešení není správné, protože pachateli umožňovalo styk se svojí obětí, o který mu vlastně ve skutečnosti jde především.
- **Zákazy přiblížit se a vyhledávat kontakt s obětí jsou vždy účinné** – Jsou přijímána různá ochranná opatření, jejichž cílem je zabránit pachateli svou oběť kontaktovat nebo se k ní přiblížit. Ne vždy a ve všech případech se lze na ně spolehnout. Pro některý typ pachatele může být takový zákaz spouštěčem agrese. Oběť by měla být o takovém opatření vyrozuměna a zároveň by měla být poučena o možných rizicích (Matoušková, 2013, s. 214).

Jedna z možností, jak odstranit mýty o stalkingu, spočívá v informovanosti veřejnosti o tomto fenoménu. Dnes již existuje mnoho zdrojů, ze kterých se dá čerpat, a jsou dostupné široké veřejnosti. Zejména se jedná o internet, televizi, odbornou literaturu a další.

Na téma informovanost společnosti o stalkingu provedli autoři Kastner, Backo výzkumné šetření. Pomocí dotazníku zjišťovali u celkového počtu 261 respondentů, jakým způsobem se o stalkingu dozvěděli. 46 % respondentů uvedlo, že informace získali z internetu, 25 % ve škole, 11 % z televize, 6 % z vlastní zkušenosti, 6 % ostatní odpovědi, 4 % od známých a 2 % respondentů se o stalkingu dozvěděla v zaměstnání. Respondentům byly také položeny dvě otázky týkající se mýtů o stalkingu. V první měli dotazovaní rozhodnout, zda tvrzení, že pachatel stalkingu je vždy cizí osoba, je pravdivé, nebo nepravdivé. 70 % respondentů s tímto tvrzením nesouhlasilo. 30 % respondentů s tímto mýtem souhlasilo. S druhým tvrzením, že pronásledování je vždy příznakem psychické poruchy, nesouhlasilo 66 % respondentů. 34 % respondentů s tímto mýtem souhlasilo (Kastner, Backo, 2020, s. 60–62).

1.2 Projevy stalkingu

Stalking se projevuje mnoha způsoby. Pachatel svoji oběť zahrnuje dopisy, bombarduje ji SMS zprávami, ve kterých vyjadřuje svou lásku k oběti, ale také mohou být jejich obsahem výhrůžky nebo nadávky. Stalker svou oběť sleduje. Čeká na ni před jejím domem, místem zaměstnání. Někteří svou oběť zahrnují dárky, květinami, které nechávají před dveřmi do obydlí. V některých případech se stalker uchýlí k poškozování majetku oběti. Příkladem mohou být propíchané pneumatiky u vozidla, posprejovaná fasáda domu. Pachatel také často do svého zvráceného jednání zatahuje další osoby, které jsou s obětí v nějakém vztahu. Může se jednat o rodinu, spolupracovníky nebo kamarády. Různými pomluvami, nepravdami a fámami se snaží oběť u těchto lidí poškodit a pošpinit (Buskotte, Vaničková Horníková, 2008, s. 47).

Způsoby chování stalkera jsou velice rozmanité. Přehledné členění typických způsobů pronásledování uvádí Čírtková (2008, s. 60–62) v následujícím výčtu:

- **Pokusy o kontakt pomocí telekomunikačních prostředků** – Jedná se o obtěžování prostřednictvím mobilního telefonu a internetu. Pro stalkera je tento způsob nenáročný a jednoduchý a bez velkých investic. Svou oběť může obtěžovat systematicky v kteroukoliv dobu a z kteréhokoliv místa.
- **Vyhledávání fyzické blízkosti oběti, slídění** – K těmto projevům patří pozorování a postávání před bydlištěm, příp. pracovištěm oběti, nebo demonstrativní přítomnost na místech, kde oběť tráví svůj volný čas.

- **Osočování, nátlak a psychické deptání** – Pachatel svou oběť pomlouvá prostřednictvím vyvěšených letáčků nebo zveřejněním na internetu. Stalker se tímto způsobem snaží dostat svou oběť pod psychický tlak. To se mu daří také poškozováním majetku oběti, vniknutím do jejího obydlí s cílem odcizení určitých symbolických věcí (fotografie, spodní prádlo).
- **Pokusy o kontakt přes třetí osoby** – Stalker se snaží zmanipulovat a přesvědčit své okolí i okolí své oběti o tom, že on sám je obětí pronásledování. To může vést k tomu, že lidé z blízkého okolí domlouvají skutečné oběti, aby s pronásledováním přestala a byla rozumná.
- **Fyzické násilí** – Jestliže dochází při nebezpečném pronásledování i k fyzickému násilí, posouvá to stalking z kategorie lehčích případů do skupiny závažných případů. Mezi projevy fyzického násilí řadíme údery, kopy, škrcení, najíždění motorovým vozidlem. V závažných případech může pachatel svou oběť ohrožovat zbraní. U použití extrémního fyzického násilí při stalkingu se často pachatelé uchylují k tzv. avízům. Předem ohlašují, co mají v úmyslu oběti udělat.

Prevalenci různých projevů stalkingu se zabývala viktimologická studie Roubalové a kol., která byla zpracována v Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (IKPS). Sběr dat byl proveden za využití dotazníku, jehož položky byly vyplňovány na základě rozhovoru s respondenty, kteří se cítili být viktimizováni nebezpečným pronásledováním. Jednotlivé formy chování jsou uvedeny v tabulce 1.

Tab. 1 – Formy pronásledování (n = 89, respondenti mohli uvést více možností)

Forma pronásledování	%
Obtěžování, e-maily, SMS, vzkazy na sociálních sítích	57
Obtěžující telefonáty	45
Vyhrožování	10
Fyzické sledování na veřejných místech	9
Fyzické sledování v místě bydliště, v zaměstnání	10
Posílání nechtěných dárku, např. květin apod.	3
Ničení věcí	3
Neví, neodpověděl/a	8
Jiné	2

Zdroj: Roubalová a kol., 2019, s. 88–89.

1.3 Cyberstalking

Cyberstalking je specifická forma nebezpečného pronásledování. Podle Válkové cyberstalking v sobě „zahrnuje takové aktivity, jakými jsou nevyžádané e-maily, rozesílání negativních zpráv prostřednictvím chatu, blogu a jiné způsoby virtuálního šíření pomluv a informací poškozující pověst oběti (dobré jméno, rodinné poměry a profesní bezúhonnost), zasílání spamů a záměrné útoky na data v počítači oběti (zavirování, zablokování, nepřípustné získávání jejich osobních dat aj.)” (Válková, 2009, s. 258). Tyto možnosti se pachatelům otevřely zejména s technologickým pokrokem v oblasti elektronických médií. K typickým projevům cyberstalkingu patří:

- opakované zasílání nevyžádaných vtíravých milostných e-mailů;
- opakované zasílání výhrůžných e-mailů;
- zasílání obrazového materiálu s agresivním, sexuálně urážlivým obsahem;
- rozšiřování pomluv a diskreditujících informací o oběti prostřednictvím sítí;
- zveřejňování a předávání intimních informací o oběti;
- krádeže identity, navazování kontaktů, nebo obchodů jménem oběti;
- navazování kontaktů pod falešnou identitou;
- systematické sledování internetových kontaktů;
- pokusy o „špiónování“ v počítači oběti;
- pokusy o poškození počítače oběti, například zavirováním;
- nabourání se do domovských stránek (Čírtková, 2013, s. 1).

Cyberstalking existuje v čisté podobě, kdy pachatel pronásleduje oběť “na dálku”, pouze přes elektronická média. Častěji je však součástí klasického pronásledování v kombinaci s jinými projevy. Cyberstalking má svá specifika, mezi které Čírtková (2013, s. 2–3) řadí:

- **Snadná dosažitelnost oběti** – Zejména v souvislosti s možností využívat k pronásledování elektronická média. Stalker může kontaktovat oběť odkudkoliv, i z pohodlí svého domova. Pokud je oběť online, může ji obtěžovat v kteroukoliv hodinu.
- **Faktor veřejnosti** – Pachatel ve virtuálním světě může snadno a rychle vytvořit „sdílející veřejnost“, kterou manipuluje a zapojuje do poškozování oběti. Stalker se uchyluje k rozesílání pošpiňujících e-mailů po sítích, zveřejňuje pomluvy na

internetových stránkách. Tímto způsobem zapojuje do jeho hry třetí osoby. Jeho cílem je prostřednictvím rozesílaných nepravd o oběti, urážlivých a vulgárních sděleních likvidovat pověst oběti.

- **Nízký práh zábran** – Cyberstalking je pro pachatele výhodný také z důvodu, že mu poskytuje anonymitu. Někdy bývá i pro policii obtížné odhalit totožnost pachatele, pokud je jeho počítačová gramotnost na vysoké úrovni a dokáže svou pravou identitu umně maskovat. Anonymita, kterou pachateli poskytuje virtuální prostředí, je příčinou klesajících zábran u pachatelů cyberstalkingu.

Kyberprostor poskytuje stalkerovi značnou anonymitu, ve které ztrácí zábrany. Pronásledování se odehrává distančně, a tak se stalker chová jinak, než kdyby byl oběti postaven tváří v tvář. Efekty anonymity na chování lidí byly zkoumány mnoha psychology, kteří v této souvislosti hovoří o deindividuaci. Tento pojem podle Nolen-Hoeksema (2012, s. 710) vyjadřuje, že existují situace, které mohou potlačit osobní identitu jedince a oslabit jeho smysl pro odpovědnost, v důsledku čehož se jedinec může v některých případech chovat neobvykle nebo agresivně. Známý americký psycholog Philip Zimbardo ve své knize Luciferův efekt říká: „*Pokud žijeme v podmínkách, kde se cítíme anonymně, když vnímáme, že ostatní nás neznají nebo se o nás nezajímají, posiluje tato situace vznik antisociálního, sobeckého chování.*“ (Zimbardo, 2014, s. 53)

Možnosti prevence před cyberstalkingem spočívají v obezřetném a opatrném chování lidí na internetu. Každý by si měl své soukromí chránit a důsledně zvážit, jaké informace o sobě na internetu sdílí. Důležité je brát v úvahu, že osoba, s níž komunikujeme po internetu, ve skutečnosti může být úplně někým jiným, než za koho se vydává. Stalkeři často využívají k pronásledování internetové seznamky a sociální sítě. V takových případech Kožíšek (2016, s. 98) radí nevhodné chování nahlásit administrátorům služby, kteří by měli po vyhodnocení informací věc oznámit na policii. Jestliže administrátor služby podněty uživatele neřeší, nebo vůbec chybí na stránkách kontakt na provozovatele stránky a nevhodné ataky pokračují, má uživatel jednoduchou možnost, jak zamezit obtěžujícímu chování, a to přestat takovou službu využívat.

1.4 Pronásledování celebrit

Celebritou, nebo můžeme říci prominentem, je osoba veřejně známá. Může se jednat o známého zpěváka, herce, sportovce, popřípadě politika. Tyto osoby mají spoustu

fanoušků a příznivců, pro které představují vzory. Chovají ke svým „hvězdám“ obdiv, který však může za jistých okolností přerůst v pronásledování. Stalkerem celebrit může být teenager, ale i starší člověk. Může jím být muž, ale i žena.

Přesto mají stalkeri celebrit určité společné znaky. Pro stalkera je prominent objektem jeho touhy, kterou však nemůže uspokojit. V běžném životě se člověk nereálnému vztahu snaží vyhnout, aby na něj mohl zapomenout a navázat skutečný reálný vztah. To však stalker nedokáže, a proto se uchyluje k představám o vyfantazírovaných vztazích. Tito stalkeri nebývají sociálně úspěšní a žijí samotářsky (Čírtková, 2008, s. 68).

U stalkerů celebrit je častý výskyt klinických symptomů, které byly zjištěny na základě forenzních studií provedených u zvláště závažných případů, které skončily před soudem. U pachatelů byly zjištěny poruchy osobnosti, které spadají podle DSM-IV do druhé skupiny tzv. emocionálně a dramaticky se chovajících. Do této skupiny je řazena histriónská, narcistická, antisociální a hraniční porucha osobnosti. Pachatelé pronásledování prominentů poměrně často trpí psychotickými potížemi. Na rozdíl u pronásledovatelů neprominentů, u kterých se tyto potíže nevyskytují. Z tohoto pohledu je pronásledování prominentů spojováno s erotománií, jejíž podstatou je bludná představa stalkera, že je milován svou obětí pronásledování. Hlavním cílem není touha po sexu, nýbrž touha po romantické lásce. Druhou zvláštností je, že stalker během pronásledování vystřídá několik prominentů. V některých případech pronásleduje paralelně i několik obětí. Tento jev střídání obětí nebo paralelní pronásledování vedlo výzkumníky k pokusům o výklad stalkingu zaměřeného na prominenty. Stalker prominentů si vybírá k pronásledování silnou osobnost s vyšším sociálním statutem. To připomíná chování malého dítěte vůči svým rodičům. Tento fakt podporuje teorii vazby, pomocí které můžeme vysvětlit vznik stalkingu (Čírtková, 2008, s. 68–69).

Známí herci, zpěváci nebo úspěšní sportovci mají velkou základnu obdivovatelů a fanoušků, kteří je doprovázejí na koncertech, filmových festivalech nebo postávají před hotely, kde se jejich hvězdy ubytovávají, s nadějí, že svůj idol zahlédnou za oknem hotelového pokoje. Zvýšený zájem o jejich osobu je jakousi daní za jejich popularitu, kterou musí strpět. Problém však nastává v momentě, kdy míra obdivu přesáhne únosnou mez a změní se v posedlost, o čemž se přesvědčilo mnoho známých osobností veřejného života.

Populární herec Richard Gere byl pronásledován více jak rok svou fanynkou Ursulou Reichert Habbishaw, která ho bombardovala telefonáty a emaily. V šesti případech se mu pokusila vloupat do jeho kanceláře. Dokonce ho následovala na jeho cestě do Indie, kde se herec setkal s Dalajlámou. Ve svých e-mailech vyjadřovala herci svou touhu setkat se s ním a sdílet s ním život. V dopisech mimo jiné vyhrožovala, že se zastřelí, pokud jí herec nevyhoví. Nepříjemné pronásledování si prožila i známá Gwyneth Paltrow, kterou pronásledoval její fanoušek Dante Michael Soiu. Stalking trval jeden rok, během kterého zasílal herečce v průměru 5 dopisů denně, až 1200 e-mailů týdně a před domem jí zanechával spousty dárků. Herečka uvedla, že po dobu pronásledování trpěla nočními můrami a obávala se možného sexuálního napadení ze strany svého pronásledovatele. Soud nakonec poslal Soiu na několik let do vězení (Krejčí, 2009, online).

1.5 Ex-partner stalking

Předchozí podkapitola se věnovala pronásledování prominentů, které je charakteristické tím, že mezi stalkerem a obětí neexistuje reálný vztah. Existuje pouze ve stalkerově fantazii. Ve skutečnosti mnohem častěji dochází k pronásledování v případech, kdy fungoval mezi pachatelem a obětí vztah.

Čírtková (2011, s. 1) říká, že až v polovině případů pronásledují svou oběť bývalí partneři. V Holandsku se ex-partner stalking vyskytuje dokonce v 68 % případů pronásledování (Schneider, 2009, In Čírtková, 2011, s. 1). Podle studie, kterou provedlo Ministerstvo spravedlnosti v USA, 59 % žen a 32 % mužů pronásledoval bývalý partner/bývalá partnerka (Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 54). Ze závěrů viktimologické studie zpracované pro Institut kriminologie a sociální prevence vyplývá, že 37 % stalkerů bylo bývalým partnerem (Roubalová, 2019, s. 89).

Ukončení vztahu rozchodem nebo rozvodem je emociální zátěží pro oba partnery. Rozpad vztahu může u opuštěného partnera vyvolat pocity zrady nebo ukřivděnosti. Odmítnutý partner si nedokáže představit, že by si bývalý partner našel novou lásku, že by dokázal žít bez něj, že by mohl být úspěšný v práci apod. Pokud se nedokáže od předchozího vztahu odpoutat a stále se vměšuje do nově vybudovaného života bývalého partnera, může jeho chování přerůst v pronásledování. Samozřejmě většina rozchodů je spojena s emocemi, hádkami nebo konflikty. Někdy je proto těžké rozlišit, jestli se

jedná ještě o pokusy o záchranu vztahu, nebo jestli už se jedná o stalking. Vodítka pro rozpoznání, jestli se jedná o komplikovaný rozchod, nebo již o stalking uvádí Čírtková (2011, s. 5) v následujícím přehledu:

- doba, po kterou se bývalý partner snaží o nápravu vztahu, překročí tři měsíce;
- intenzita pokusů o nevyžádaný kontakt je značná;
- motivace ex-partnera se mění z lásky na nenávisť;
- oběť jasně deklarovala jednoznačné ukončení vztahu;
- přítomnost přitěžujících okolností (pronásledovaný má nový vztah).

Existují některé varovné signály, které předurčují možný komplikovaný rozchod, který může vyústit i v pronásledování. Mezi ně můžeme zařadit majetnicko-vlastnické projevy partnera/partnerky, žárlivost, sklony kontrolovat pohyb a kontakty druhého. Budoucí ex-partner stalker se často vyhýbá sociálním kontaktům a v těchto kontaktech brání i partnerovi/partnerce. Může se jednat o bránění ve styku s rodinou nebo přáteli. Budoucí ex-partner stalker to zdůvodňuje tvrzením, že si přece vystačí sami (Čírtková, 2011, s. 1). De Becker (1998, s. 245) uvedené varovné signály dále doplňuje:

- průzkum oběti – stalker si o své oběti zjišťuje informace z jejího okolí;
- přehnaný zájem a nadměrná pozornost;
- oběť intuitivně cítí znepokojení, cítí se ve vztahu nesvá;
- vnucování nevyžádané pomoci, lichvářské zavazování;
- ukvapené, předčasné nadhazování témat – zpočátku vztahu hovoří o společném bydlení, svatbě nebo o dětech;
- odmítání slyšet „NE“.

Existují i jisté osobnostní charakteristiky budoucích pronásledovatelů, mezi které Pathé (2002, In Čírtková, 2011, s. 1–2) řadí:

- nízkou frustrační toleranci;
- přecitlivělost;
- abnormální partnerskou závislost;
- nejistotu a nápadnosti v sociálních kontaktech;
- různé posedlosti a ulpívavé projevy spojené s malou ovlivnitelností.

Obecně platí, že čím méně lze podobu partnerského vztahu ovlivnit a současně čím déle je tolerován, tím spíše nastanou problémy, když nakonec z různých důvodů dojde k rozpadu vztahu. Sdělení odcházejícího partnera/partnerky o konci vztahu by mělo být jednoznačné a důsledné. Potencionální oběť pronásledování by již s bývalým partnerem neměla připustit diskusi o důvodech rozchodu. Ani z lítosti nebo pod tíhou výčitek, nebo za situace, kdy bývalý partner vyhrožuje sebevraždou, není vhodné přistoupit na prosbu o schůzku, na které by si bývalí partneři o celé situaci promluvili. Takovou schůzku si obvykle predisponovaná osobnost vyloží jako šanci na pokračování vztahu (Čírtková, 2011a, s. 2). De Becker (1998, s. 233) hovoří o nedůsledném rozchodu jako o šetrném opouštění, které je důsledkem rozdílného způsobu komunikace mezi mužem a ženou. Podle tohoto autora je dobré mít na paměti „že muži jsou milí, když dotírají, a ženy jsou milé, když odmítají“. Rozdíly v komunikaci pak vedou při rozchodech k nedorozuměním a zmatkům.

Doba vzniku ex-partner stalkingu

Podle doby vzniku ex-partner stalkingu se rozlišují tři varianty:

- některé projevy stalkingu se objevily již v průběhu partnerského vztahu;
- stalking se objevuje v průběhu rozchodu a oddělování partnerů;
- stalking nastupuje až po ukončeném rozchodu (Čírtková, 2011b, s. 4).

Mnoho studií dokládá, že v nejzávažnějších případech stalkingu se objevovaly projevy pronásledování již během partnerského vztahu ze strany budoucího stalkera, který svou partnerku psychicky týral tím, že enormně kontroloval její pohyb, kontakty, omezoval ji v sociálních vazbách nebo jí diktoval, co smí a co ne. Pro stalking, který vzniká v průběhu rozpadu vztahu, je typické, že partner má strach, že o svou partnerku opravdu přijde, a proto začne žárlit a omezovat partnerčin prostor, což většinou vede partnerku k ukončení vztahu. Obvykle však ve svém rozhodnutí nebývá důsledná kvůli pocitům viny, které mohou vést k pokusům o smíření. To však u opuštěného partnera může vyvolávat pocit naděje v obnovení vztahu. V poslední variantě vzniku stalkingu (po ukončení vztahu) dochází například v době, kdy si bývalá partnerka najde nového přítele, nebo v souvislosti s novou úpravou styků otce s dětmi (Čírtková, 2011b, s. 4).

Stalking, kdy dochází k pronásledování mezi bývalými partnery, řadíme k nebezpečným podobám tohoto jevu, a to z důvodu, že bývalí partneři bývají násilnější než neznámí

pronásledovatelé, kteří neměli se svou obětí intimní vztah. Co se však ukazuje jako významný prediktor násilí, je vazba nebezpečného pronásledování na domácí násilí (Čírtková, 2008, s. 21).

Domácí násilí a jeho vazba na stalking

Na tomto místě se nejdříve pokusíme definovat fenomén domácího násilí, abychom s ním dále mohli pracovat ve spojitosti s nebezpečným pronásledováním. Bednářová (2009, s. 10–11) uvádí, že domácím násilím zpravidla označujeme týrání a násilné jednání, ke kterému dochází mezi osobami blízkými, žijícími spolu ve společné domácnosti, kde jedna násilná osoba, převážně se jedná o muže, získává a udržuje nad druhou osobou moc a kontrolu. Jde jak o fyzické, tak i slovní (verbální) útoky, tělesné týrání, omezování osobní svobody, vydírání, sexuální zneužívání, výhrůžky apod. Z definice jsou zřejmé charakteristiky domácího násilí, jako jsou dlouhodobé a opakované ataky, které mají vzrůstající intenzitu. Role oběti a útočníka jsou jasně vymezeny. Další charakteristikou jevu je, že se odehrává za zavřenými dveřmi společného obydlí mimo dosah svědků.

Pro oběť domácího násilí není jednoduché násilný vztah opustit. Brání tomu psychologické faktory (syndrom týrané ženy, naučená bezmoc), sociální faktory spojené s malou podporou okolí. Překážkou v odchodu bývá i ekonomická závislost na partnerovi spojená s bydlením. Zásadní je také strach oběti z možné ztráty dětí. Pro oběť je odpoutání z násilného vztahu vysilující. Bohužel odchodem to v mnoha případech nekončí a násilné chování partnera nabývá nové formy v podobě pronásledování (Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 52).

Varianty nebezpečného pronásledování ex-partnerem

Domácí násilí i nebezpečné pronásledování bývalým partnerem řadíme mezi partnerské násilí. Obě tyto formy mohou existovat samostatně, ale mohou se také propojit. Na základě parametru vazby mezi oběma formami partnerského násilí rozlišují Hoffmann, Kükenová (2006, In Čírtková, 2008, s. 21) dvě varianty nebezpečného pronásledování bývalým partnerem:

- **Defenzivní ex-partner stalking** – Této variantě nepředchází žádné fyzické násilí. Jeho motivem je obsesivní a úporná snaha o obnovu vztahu, která se projevuje

vyhledáváním kontaktu s minulým partnerem/partnerkou a neustálými pokusy o smíření. Pronásledovatel často střídá laskavý tón s drsným, vyznání lásky střídá s vyhrožováním.

- **Ofenzivní stalking** – Je charakteristický tím, že navazuje na domácí násilí. Hlavním motivem stalkera je obnovit kontrolu a moc nad bývalým partnerem/partnerkou. Jedná se o nebezpečnou variantu, protože hrozí fyzické násilí. V těchto případech je důležité myslet primárně na ochranu oběti před fyzickým napadením. U pachatele, který se dozví, že oběť vyhledala pomoc, to může spustit vlnu agrese.

Vazbu domácího násilí a stalkingu dokazují některé provedené výzkumy. Například podle studie provedené v USA až 81 % obětí pronásledování bývalými partnery bylo předtím ve vztahu fyzicky napadeno a 32 % obětí zažilo sexuální násilí (Hofmann, Voss, 2006, In: Čírtková, 2008, s. 22).

Vysoká vazba mezi domácím násilím a stalkingem se považuje obecně za prokázanou. Je vysoce pravděpodobné, že stalker, který se v době trvání vztahu dopouštěl domácího násilí, přejde od lehčích projevů pronásledování (zasílání SMS, telefonování, slídění atd.) k fyzickému násilí, které se může v počátku projevovat poškozováním věcí, které patří oběti. Předmětem útoku pachatele se mohou stát domácí zvířecí mazlíčci. Agrese může postupně vygradovat až v samotné napadení oběti nebo osoby blízké (nový partner, děti apod.). Tragické případy mohou končit i vraždou (Čírtková, 2008, s. 22).

V roce 1999 vznikla v USA studie, která se zabývala možnými souvislostmi mezi stalkingem a vraždami, které byly spáchány bývalými partnery. Cílem studie bylo zjistit frekvenci projevů pronásledování 12 měsíců před vraždou. Bylo zkoumáno 141 případů vražd a 65 případů pokusu o vraždu. Výsledkem studie bylo zjištění, že v 76 % případů vražd a v 85 % případů pokusu o vraždu byla oběť v posledních 12 měsících pronásledována pachatelem. V 67 % případů vražd byly oběti ženy a 71 % žen, které pokus o vraždu přežily, byly zároveň obětí partnerského násilí. Tato studie ukazuje na nebezpečnou vazbu mezi partnerským násilím a pronásledováním ve vztahu k vážnému ohrožení života oběti (McFarlane et al., 1999, In: Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 54).

Někteří pachatelé nebezpečného pronásledování, kteří se v předchozím vztahu dopouštěli domácího násilí, do pronásledování zatahují dokonce i své děti z předchozího vztahu. Ze zkušeností center pro oběti domácího násilí vyplývá, že

někteří stalkeri záměrně kupují svým dětem mobilní telefony za účelem zjišťování informací o oběti. Prostřednictvím telefonování se svými dětmi stalker zjišťuje, kde se děti s matkou nacházejí, s kým dalším tam jsou a co právě dělají (Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 55).

2 Aktéři stalkingu a posuzování nebezpečnosti pronásledování

V této kapitole jsou představeny teoretické poznatky získané o pachatelích a obětech stalkingu. Informace o obou aktérech pronásledování jsou důležité pro posuzování rizika nebezpečnosti pronásledování ve vztahu k možnému použití závažného fyzického násilí vůči oběti s cílem tomuto jednání včas předejít.

2.1 Stalker

Pachatelem nebezpečného pronásledování může být prakticky kdokoliv. Stalkeři pocházejí ze všech sociálních vrstev i věkových kategorií. Z 80 % případů se nebezpečného pronásledování dopouští muži, nejčastěji ve věkové kategorii mezi 30 a 40 lety (Dressing, Maul-Becker, Gass, 2007, s. 280). S tím koresponduje i výsledek studie provedené v ČR, jejímž zjištěním je, že 79 % pachatelů stalkingu jsou muži (Imříšková, Podaná, 2014, s. 97). Od chvíle, kdy dostaly orgány činné v trestním řízení nástroj na postihování stalkingu v podobě trestného činu nebezpečné pronásledování, jsou o pachatelích vedeny statistiky. Tabulka 2 ukazuje počty osob stíhaných za tento trestný čin podle pohlaví od roku 2010 až do roku 2015.

Tab. 2 – Počty stíhaných osob pro trestný čin nebezpečné pronásledování

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Muži	279	353	289	301	289	253
Ženy	35	27	38	27	29	29
Celkem	314	380	327	328	318	282

Zdroj: Policie ČR, 2020, online

Badatelé, kteří se zabývají nebezpečným pronásledováním, se snaží zjistit povahové vlastnosti, které jsou pro pachatele stalkingu typické. K tomu povětšinou využívají psychologické testy, které aplikují na pachatelích nebezpečného pronásledování. Na základě jejich výsledků se výzkumníci kloní k závěru, že pronásledování je více ovlivněno osobností pachatele. Oběť na vznik pronásledování nemá prakticky žádný vliv. Druhým zjištěním na základě psychologických studií je odlišnost v osobnosti mužských a ženských pachatelů stalkingu, zejména v dimenzi schopnosti řešit problémy. Ukazuje se, že muži na rozdíl od žen nejsou schopni řešit vztahové problémy, a proto se uchylují k projevům pronásledování. Ženy naopak volí stalking cíleně a kontrolovaně (Čírtková, 2008, s. 71–72).

Typologie stalkerů

Veškeré získané teoretické poznatky o fenoménu nebezpečného pronásledování a o pachatelích jsou důležité pro posuzování rizika, které hrozí oběti ze strany pronásledovatele. Podle různých kritérií jsou vytvářeny typologie pachatelů, které slouží k zařazení konkrétního stalkera a zároveň mají pomoci určit strategii při pomoci v konkrétním případě pronásledování. Hlavním smyslem je předcházení potencionálnímu násilí. Nejpoužívanější typologie stalkerů ve vztahu k posuzování nebezpečnosti stalkingu je podle Čírtkové, Vitoušové a kol. (2007, s. 119–120) následující:

- **Odmítnutý pronásledovatel** – Stalker tohoto typu nedokáže unést ukončení vztahu. Může se jednat o vztah intimní, rodinný, pracovní, popřípadě terapeutický. Stalker pronásleduje svou oběť poháněn touhou po obnově ukončeného vztahu anebo po odplatě za odmítnutí. Pachatel si takovýmto způsobem vynahrazuje ukončený vztah.
- **Hledač intimity** – V tomto případě stalker touží po vztahu s osobou, o kterou má eminentní zájem, a doufá, že ta o něj také projeví zájem. Odmítnutí ze strany oběti stalker neakceptuje a nevěří, že své odmítnutí oběť myslí vážně. Většinou si vybírají osoby cizí. Hledač intimity často pronásleduje prominenty. Vztah s obětí existuje pouze ve fantazii pronásledovatele, který si tak často vyplňuje svůj jinak prázdný život.
- **Nekompetentní nápadník** – Pronásledovatel tohoto typu zahrnuje nevyžádanou pozorností svou oběť s cílem dostat ji na rande nebo sexuální schůzku. Většinou se jedná o jedince sociálně a interpersonálně neúspěšného. Jestliže přijde od oběti jasné odmítnutí, svou motivaci ztrácejí, avšak svou pozornost obrací k nové oběti.
- **Zlostný pronásledovatel** – Jeho motivace je poháněna zlostí. Pronásledování je úporné a je reakcí na skutečnou nebo domnělou újmu, kterou mu způsobila oběť. Pronásledovat může jedince, ale i organizaci, která ho podle jeho přesvědčení poškodila. Zlostný stalker se považuje za oběť a je přesvědčen, že právo je na jeho straně. Obtěžování jim přináší zadostiučinění.
- **Predátorický pronásledovatel** – Jeho chování je útočné a sexuálně agresivní. Projevy pronásledování jsou rozmanité. Pachatel „pracuje“ na své oběti systematicky. O své oběti si sbírá informace, fantazíruje o svém útoku na oběť. Svou oběť sledují, aby o ní vše věděli. Pronásledování probíhá skrytě, aby oběť nic netušila do doby, než stalker zaútočí. Statisticky se jedná o početně vzácnou skupinu

pachatelů. Popsané vzorce chování predátorského pronásledovatele se vyskytují i u sexuálních pachatelů.

2.2 Oběť stalkingu

Stejně jako stalkerem, tak i obětí stalkingu se může stát prakticky každý. Nezáleží přitom na věku, pohlaví, sociálním statusu ani na sexuální orientaci. Podle doposud zjištěných dat je typickou obětí spíše svobodný člověk žijící bez partnera nebo osoba krátce po ukončení partnerského vztahu (Čírtková, 2008, s. 82). V USA byla provedena metastudie, jejímž zjištěním bylo, že 8 % žen a 2 % mužů se setkala s nebezpečným pronásledováním. Odborníci se domnívají, že podobná čísla budou vykazována i v Evropě (Čírtková, 2008, s. 57). To potvrzuje i viktimologický výzkum zpracovaný pro IKPS, podle něhož se s projevy stalkingu setkalo 5 % lidí ze vzorku 158 respondentů. Ze 2/3 se jednalo o ženy (Roubalová a kol., 2019, s. 88).

Vyšší viktimnost, neboli vyšší disponovanost stát se obětí stalkingu, vykazují osoby veřejně známé, tzv. prominenti. Ale i mezi „obyčejnými lidmi“ je skupina osob, které jsou snadněji viktimizovány pronásledováním. Jason (1984, In Čírtková, 2014, s. 55–56) prováděl výzkum u žen, které byly pronásledovány bývalými partnery. Zjistil, že ženy takto postižené byly často dobrosrdečné a přátelské. Měly také problémy vyjádřit negativní stanovisko a vyjádřit jasné odmítnutí. Badatelé si také všimli, že u některých partnerských dvojic, které byly postiženy stalkingem, nedošlo k důslednému rozchodu. Oběti v některých případech samy vyhledávaly kontakt s bývalým partnerem, jestliže se na několik dní odmlčel.

V jakém okamžiku se osoba cítí jako oběť pronásledování? Můžeme říct, že je to individuální. Každá osoba má jinou frustrační toleranci. Přesto různé empirické studie ukazují, že ženy se cítí ohroženy dříve než muži. Percepce oběti je nejčastěji spojena s pocitem ohrožení a strachu v momentu, kdy si oběť uvědomí, že chování stalkera nemůže žádným způsobem odvrátit nebo zastavit. Oběť si uvědomuje, že stalker plně ovládá její život (Čírtková, 2008, s. 57). Odborníci z řad psychologů a kriminologů sestavili čtyři kritéria, podle kterých je možno od sebe odlišit nevinné projevy náklonosti nebo snahu získat zpět partnera po rozchodu od projevů nebezpečného pronásledování:

- Stalker často omezuje osobní svobodu oběti, její jednání, svobodný pohyb. Svou oběť sleduje na ulici, čeká na ni před domem, snaží se s ní navázat rozhovor apod.
- Pronásledovatel svou oběť nenechá na pokoji i přes její výslovné a jednoznačné odmítnutí. Naopak na jasné odmítnutí stalker reaguje ještě vystupňovanými projevy.
- Důležitým kritériem je také dlouhodobost.
- Chování stalkera v oběti vyvolává pocity strachu a stres (Buskotte, Vaničková Horníková, 2008, s. 49).

V tento moment by měla oběť hledat pomoc a učinit opatření s cílem zabránit pronásledovateli v jeho chování.

Dopady stalkingu na oběť

Člověk, který nezažil pronásledování na vlastní kůži, nedokáže v plné míře pochopit, co ve skutečnosti pronásledovaná osoba prožívá. Ta zkušenost je těžko přenositelná. A to bývá důvodem, proč osoby, kterým se oběť svěřila, mohou celou situaci zlehčovat. Oběti se tak nedostane pomoci a podpory, což může vést k její rezignaci v hledání řešení. Samotné bagatelizování stalkingu může pramenit mimo jiné i z nedostatečné informovanosti osob, od kterých se oběť dožaduje pomoci.

Stalking zasahuje do všech oblastí života oběti. Po stránce finanční je poškozována v souvislosti s vynaloženými náklady na zabezpečení domu, opravy poškozených věcí (automobil, posprejovaná fasáda, rozbitá okna apod.), v souvislosti s pořizováním nových SIM karet, nebo s ušlým ziskem. Oběť pronásledování je často nucena změnit svůj obvyklý způsob života. Přestává navštěvovat oblíbená místa, omezuje setkávání s přáteli, aby je nevystavovala nebezpečí. Nemůže se věnovat svým oblíbeným činnostem a zálibám. V závažnějších případech musí změnit bydliště, popř. zaměstnání. Navázání nového partnerského vztahu bývá komplikované, protože často odstartuje ještě urputnějšími projevy pronásledování, kterými chce stalker docílit ukončení vztahu. Oběť se postupně dostává do sociální izolace, kdy už ani nedokáže vyjít z domu ze strachu, že svého pronásledovatele potká.

Dlouhodobé pronásledování způsobuje u oběti jistý neklid, úzkost a psychosomatické potíže. Konkrétně se jedná o problémy se spánkem, o žaludeční problémy nebo může dojít k rozvinutí depresivních nálad, které mohou vést až k úvahám o sebevraždě (Buskotte, Vaničková Horníková, 2008, s. 53). Pathéová (2001, In: Vargová, Pokorná,

Toufarová, 2008, s. 53) provedla studii na stovce obětí pronásledování. Podle jejího zjištění více jak 80 % obětí prožívalo zvýšené pocity úzkosti a třetina z nich splňovala diagnostická kritéria posttraumatické stresové poruchy. Tato porucha se podle Hartla, Hartlové (2000, s. 431) vyvíjí buď brzy po prožitém traumatu, nebo o několik týdnů či měsíců později v souvislosti s menším stresem. K hlavním symptomům patří pocit otupělosti, odcizení se lidem, úzkost, poruchy spánku, opakování traumatu ve vzpomínkách, ve snech, nesoustředěnost, pocity viny z přežití.

Nelze opomenout tělesná zranění, která jsou způsobena fyzickým napadením ve formě bití, kopání, škrcení nebo sexuálního násilí. V nejzávažnějších případech může dojít i k vraždě.

Pracovníci Bílého kruhu bezpečí provedli vlastní studii, která se mimo jiné zabývala také dopady stalkingu na psychický a zdravotní stav oběti. Jejich přehled je uveden v tabulce 3.

Tab. 3 – Dopad pronásledování na psychický a zdravotní stav oběti

Pořadí	Dopad pronásledování na psychický a zdravotní stav	Procento
1.	Pocity bezradnosti a neřešitelnosti	80 %
2.	Neustálé zabývání se pronásledováním v myšlenkách	75 %
3.	Pocity bezmoci vůči pronásledovateli	75 %
4.	Nervozita, podrážděnost a špatná nálada	75 %
5.	Pocity vyčerpanosti, silné únavy	75 %
6.	Potíže soustředit se na něco jiného	45 %
7.	Silný intenzivní strach z pronásledovatele	40 %
8.	Problémy se spánkem, děsivé sny	35 %
9.	Pocity, že je na to oběť sama	35 %
10.	Myšlenky na fyzické zlikvidování pronásledovatele	30 %
11.	Snížení chuti k jídlu, návaly k nevolnosti	30 %
12.	Snížení zájmu o dříve důležité vztahy a aktivity	25 %
13.	Silné pocity nenávisti vůči pronásledovateli	20 %
14.	Ztráta životního optimismu	20 %
15.	Zhoršení výkonu v denních činnostech	20 %
16.	Psychické obtíže, které si vyžádaly pravidelnou léčbu	15 %

Pořadí	Dopad pronásledování na psychický a zdravotní stav	Procento
17.	Fyzické zranění zaviněné útokem pronásledovatele	15 %
18	Zdravotní obtíže, které si vyžádaly pravidelnou léčbu	10 %
19	Jiné problémy	10 %
20	Uvažování o sebevraždě	0 %

Zdroj: Zbořilová, 2009, s. 36

Výsledky kriminologické studie zabývající se různými pocity vyvolávanými pronásledováním jsou uvedeny v tabulce 4. Autorkami výsledků jsou Imrišková a Podaná.

Tab. 4 – Deklarované pocity obětí stalkingu (údaje v %, n=147)

Deklarované pocity obětí	1 vůbec	2	3	4	5 velmi
Obava o svou bezpečnost	14	16	26	22	21
Obava o bezpečnost svých blízkých	39	28	14	9	10
Pocit bezmocnosti	7	12	24	28	29
Situace byla rozčilující	2	4	20	32	42
Vážnost situace vnímaná obětí	2	8	30	30	30
Vážnost situace vnímaná rodinou	15	10	29	25	21

Zdroj: Imrišková, Podaná, 2014, s. 97

2.3 Posuzování nebezpečnosti stalkingu

Posuzování nebezpečnosti pronásledování je důležité pro přijetí vhodných opatření a strategií, které by zabránily jednání pachatele a oběť by před pachatelem ochránily. Ve většině případů se k posuzování rizika využívají informace od oběti poskytnuté formou rozhovoru, nebo výsledkem v případě, že se oběť rozhodne případ oznámit na policii. Při posuzování nebezpečnosti se přihlíží k osobě pachatele, oběti, ale také k situačním faktorům a dynamice průběhu pronásledování. Při zjišťování informací o průběhu pronásledování a rizikových faktorech je současně důležité se doptávat i na pozitivní faktory, které riziko ohrožení naopak tlumí (Čírtková, 2008, s. 97).

Informace o pronásledovateli

Všechny typologie pachatelů dle různých kritérií mají sloužit k zařazení konkrétního stalkera k určitému typu a na základě charakteristik pro daný typ určit jeho nebezpečnost pro oběť. Pro posuzování nebezpečnosti stalkera se nejčastěji využívá typologie australského autora Mullena, který zavádí pojem domény rizika, který pracuje se čtyřmi kritérii:

- eskalace – pronásledování má nebo bude mít stupňující tendenci;
- délka trvání pronásledování – čím je delší průběh pronásledování, tím horší je prognóza;
- znovuoobnovení pronásledování – poté, co pronásledování zdánlivě skončilo;
- intenzivní psychické a sociální poškozování oběti (Mullen, 2004, In: Čírtková, 2008, s. 97).

Jednotlivým typům pronásledovatelů jsou přisuzována rizika, která jsou uvedena v tabulce 5.

Tab. 5 – Míra rizika podle jednotlivých typů stalkera

Domény rizika	Odmítnutý stalker	Hledač intimity	Nekompetentní nápadník	Zlostný stalker	Predátorský stalker
Napadení	Vysoké riziko	Nízké riziko	Nízké riziko	Nízké riziko	Nízké riziko
Vyhrožování	Vysoké riziko	Moderované riziko	Vysoké riziko	Vysoké riziko	Nízké riziko
Perzistence – vytrvalost v pronásledování	Moderované riziko	Vysoké riziko	Nízké riziko	Moderované riziko	Nízké riziko
Psychické a sociální poškozování oběti	Vysoké riziko	Moderované riziko	Nízké riziko	Vysoké riziko	Vysoké riziko
Opakování vůči nové oběti	Vysoké riziko	Nízké riziko	Vysoké riziko	Moderované riziko	Vysoké riziko

Zdroj: Čírtková, 2008, s. 99

Poznámka: U moderovaného rizika se přihlíží k aktuálním situačním faktorům, které mohou rizika zvýšit, nebo naopak snížit.

Informace o oběti

Pro posouzení nebezpečnosti stalkingu a stanovování strategie jeho řešení je důležité posuzovat také oběť. Jsou osoby, které vykazují vyšší viktimnost (disponibilita stát se obětí) v souvislosti s výkonem jejich povolání, ale také v souvislosti s jejich subjektivními předpoklady. K profesím, které jsou více ohroženy možností pronásledování, patří například lékaři, psychiatři, policisté nebo pedagogové. Samostatnou skupinou jsou prominenti z řad umělců, sportovců nebo politiků. S přihlédnutím ke specifičnosti dané profese se také volí postupy při řešení pronásledování. Posuzují se také možnosti, jaké má oběť k zajištění své vlastní bezpečnosti. Jestli má možnost změnit své bydliště, například dočasně bydlet u svých blízkých. Zda má finanční možnosti na zabezpečení bytu (kamerový systém, bezpečnostní dveře apod.). Je nutné přihlížet k subjektivnímu stavu oběti, která je obtěžována ze strany stalkera psychicky na dně a není schopna využít dostupné možnosti ochrany (Čírtková, 2008, s. 100).

Situační faktory

Na prognózu nebezpečnosti stalkingu mají vliv i sociální faktory. Za méně závažné je možné považovat výhrůžky pachatele, který je ve výkonu trestu odnětí svobody, než od stalkera, který vyhrožuje svému zaměstnavateli, který ho nedávno propustil. Situační faktory se mohou v čase měnit. Proto je důležité změny průběžně sledovat a vyhodnocovat jejich riziko. K situačním faktorům patří prostorová distance mezi obětí a pachatelem, popřípadě zda je pachatel zaměstnán nebo finančně zajištěn (Čírtková, 2008, s. 101).

Dynamika průběhu pronásledování

Cílem sledování dynamiky pronásledování je předpovídat tzv. dramatické momenty, které by mohly vést k vyhocení stalkingu. Jedná se o takové situace, kvůli kterým pachatel zažívá pocity odmítnutí nebo ponížení. To u něj může vést k nabuzení agresivního potenciálu (Čírtková, 2008, s. 101). Mezi dramatické momenty se řadí:

- intervence třetích osob do průběhu stalkingu;
- rozhodnutí soudu ve věci (například svěření dítěte do péče jednoho z rodičů);
- právní postupy (např. období před nástupem stalkera k výkonu trestu);

- krize v životě stalkera;
- nový vztah, který oběť navázala (Čírtková, 2008, s. 101).

Ne vždy musí uvedené ohrožující zážitky vést k eskalaci případu. Záleží na konkrétní osobnosti pronásledovatele a typu stalkingu. Vždy je důležité posuzovat kauzu komplexně. Při diagnostikování rizika a prognózy násilí se používá pomůcka SAM (Stalking Assessment and Management Worksheet). Obsahuje sadu otázek, které se zaměřují na detailní popis stalkingu, na zjišťování rizikových faktorů na straně stalkera a na zjištění zranitelnosti oběti (Čírtková, 2008, s. 101–102).

Podle Fiedlera (2006, In: Čírtková, 2008, s. 102) hrozí velké riziko tehdy, jestliže:

- stalking následuje po dřívějším ukončeném vztahu;
- situace, kdy oběť oznamuje vůli ukončit vztah;
- podání žádosti o rozvod;
- pronásledovatel explicitně vyhrožuje blízké osobě;
- pronásledovatel ve zvýšené míře konzumuje alkohol, nebo má problémy s drogami.

3 Legislativa řešící stalking

Česká republika patří k zemím, které si uvědomují nebezpečnost stalkingu, a z tohoto důvodu se rozhodla k jeho kriminalizaci v podobě trestného činu nebezpečné pronásledování § 354 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. V kapitole jsou představeny i další legislativní normy, které mohou účinně reagovat na tento sociálně patologický jev.

3.1 Trestný čin nebezpečné pronásledování

Od 1. ledna 2010 nabyl účinnost nový trestní zákoník. Jeho koncipování pokračovalo v nastoleném trendu zosťrování represe. Došlo ke kriminalizaci nových skutkových podstat, které se staly součástí trestního zákoníku. Jedním z takto kriminalizovaných jednání se stalo nebezpečné pronásledování, jehož skutková podstata je obsažena v § 354 trestního zákoníku (Dvořák, 2019, s. 363–364). Trestný čin nebezpečné pronásledování (§ 354 TrZ) je zařazený mezi trestné činy proti veřejnému pořádku ve věcech veřejných (hlava X.), a to do podskupiny trestných činů narušujících soužití lidí (díl 5.) (Válková, 2009, s. 261).

Skutková podstata trestného činu nebezpečné pronásledování zní:

„§ 354

Nebezpečné pronásledování

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,*
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*
- c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,*
- d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo*
- e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,*

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,

b) se zbraní, nebo

c) nejméně se dvěma osobami“ (Zákon č. 40/2009 Sb., 2010–2020, online).

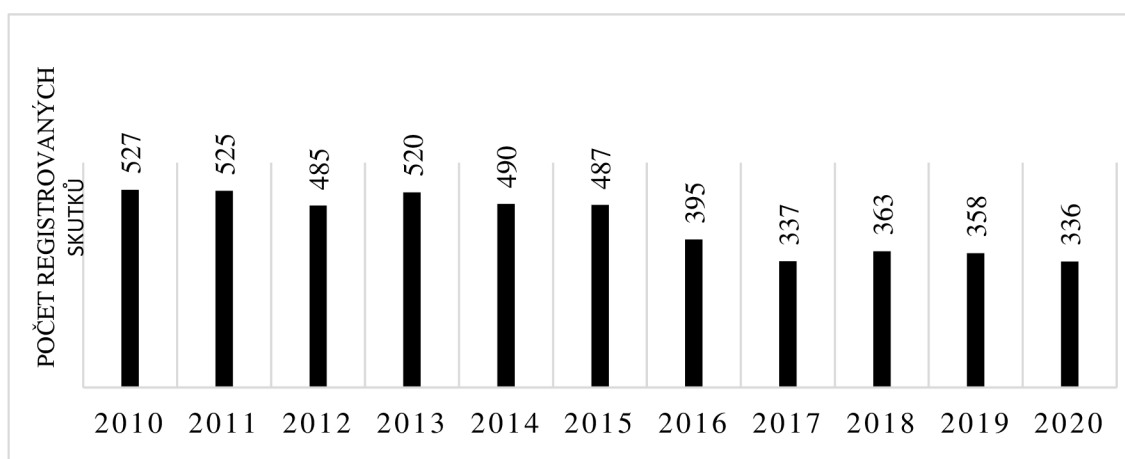
Za trestný čin nebezpečné pronásledování lze uložit trest odnětí svobody až na jeden rok či zákaz činnosti. U kvalifikované skutkové podstaty lze uložit trest odnětí svobody v rozmezí 6 měsíců až 3 roky. Z uvedené sankce je zřejmé, že se vždy bude jednat o přečin, přestože se jedná o úmyslný trestný čin. Za tento přečin lze uložit alternativní trest, jako například obecně prospěšné práce, peněžitý trest, rovněž lze použít odklonů a dohody o vině a trestu. Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.) zároveň umožňuje vést řízení před samosoudcem, který může rozhodnout formou trestního příkazu (Horáková, 2012, s. 221).

Za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb. neexistoval do 31. 12. 2009 trestný čin nebezpečné pronásledování. Zákon umožňoval postihovat jen jednotlivé projevy stalkingu, ale nedostatečně řešil podstatu a charakteristiku tohoto jevu. V praxi se využívalo širokého výčtu skutkových podstat k postihu některých projevů nebezpečného pronásledování. K těmto trestným činům se řadily trestné činy § 178 neoprávněné nakládání s osobními údaji, § 197a vzbuzení důvodné obavy, § 202 výtržnictví, § 206 pomluva, § 209 poškození cizích práv, § 215 týrání svěřené osoby, § 215a týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, § 219 vražda, § 221 úmyslné ublížení na zdraví, § 230 účast na sebevraždě, § 231 omezování osobní svobody, § 232 zbavení osobní svobody, § 235 vydírání, § 237 útisk, § 238 porušování domovní svobody, § 239 úmyslné porušení tajemství doručovaných zpráv, § 241 znásilnění, § 257a poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (Vantuch, 2011, s. 6).

Skutková podstata trestného činu nebezpečné pronásledování operuje s pojmy dlouhodobost a důvodná obava. Pojmem dlouhodobosti Bednář (2014, s. 698) v případě stalkingu rozumí nejméně několik vynucených kontaktů nebo alespoň pokusů o ně, které jsou zároveň způsobilé vyvolat u oběti důvodnou obavu. Obvykle se bude jednat o soustavné, vytrvalé, tvrdošíjné a systematické jednání, které vybočuje z běžných norem chování a které bude v některých případech nabývat na intenzitě. O dlouhodobost se nebude jednat v případě ojedinělého nebo náhodného projevu nežádoucího chování. Šámal a kol. (2012, s. 3295) dlouhodobost konkretizuje na více než deset pokusů o kontakt, které trvají minimálně po dobu 4 týdnů. Pokud takové pronásledování trvá delší dobu, je potenciálně vysoce nebezpečné.

Důvodnou obavou se rozumí taková obava, která je objektivně způsobilá vyvolat vyšší stupeň obav, úzkosti, nebo jiného tísnivého pocitu ze zla, kterým je na oběť působeno, přičemž není nutné, aby takový pocit v poškozeném skutečně vyvolala. Důvodná obava tedy nemusí vzniknout, ale její vznik musí být reálný, proto je třeba pečlivě hodnotit povahu a závažnost takového vyhrožování, vyhledávání osobní blízkosti, sledování, kontaktování, zneužívání osobních údajů či omezování obvyklého způsobu života. Je důležité odlišit projevy nebezpečného pronásledování od projevů, při kterých bylo použito například silných slov či jiného chování, ale ve skutečnosti nešlo o nic závažného. Při posuzování, zda nebezpečné pronásledování mohlo u poškozeného vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví, je nutné posuzovat případ individuálně a přihlížet ke všem konkrétním okolnostem případu, zejména pak k povaze výhrůžek, k fyzickým a povahovým vlastnostem pachatele ve srovnání s charakteristikami poškozeného apod. (Šámal a kol., 2012, s. 3298–3299).

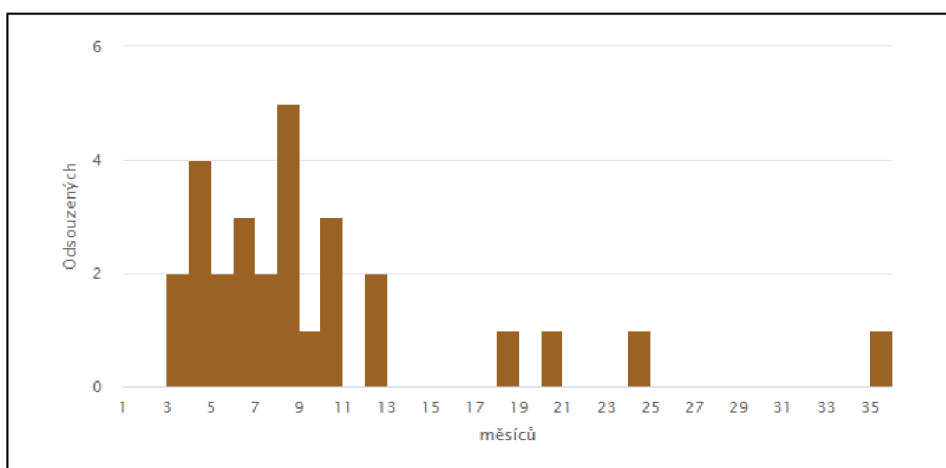
Od zavedení trestného činu nebezpečné pronásledování vede Policie ČR statistiky týkající se tohoto přečinu. V grafu 1 jsou uvedeny počty registrovaných trestných činů nebezpečného pronásledování od roku 2010 do roku 2020.

Graf 1 – Vývoj počtu registrovaných trestných činů nebezpečného pronásledování v ČR, (Policie České republiky, 2020, online).

K uvedené statistice je třeba podotknout, že odráží pouze registrované trestné činy nebezpečného pronásledování. Ve skutečnosti ale stalking vykazuje vysokou latentnost. Diblíková a kol. (2018, s. 93–95) se ve svém viktimologickém výzkumu touto otázkou zabývaly. Jejich zjištěním je, že pouhých 12 % obětí se rozhodne nebezpečné pronásledování oznámit na policii. Jako důvody neohlášení respondenti uváděli v 16 % nedůvěru v policii, že by věc vyřešila, 9 % uvedlo, že újma nebyla tak závažná, aby jim to stálo za námahu, 43 % si věc vyřešili sami, jiný důvod uvedlo 25 % osob a 7 % osob se k věci nevyjádřilo.

Od roku 2016 do roku 2019 bylo celkem odsouzeno 360 osob. Nejčastěji byl ukládán podmíněný trest odnětí svobody s počtem 227 (63 %) případů. Následoval podmíněný trest odnětí svobody s dohledem s počtem 44 (12 %) případů, nepodmíněný trest odnětí svobody s 28 (8 %) případy, obecně prospěšné práce s 27 (8 %) případy, peněžitý trest s 24 (7 %) případy, v 8 (2 %) případech bylo upuštěno od potrestání, alternativní trest domácího vězení byl uložen v jednom případě (Drápal a kol., 2021, online). V grafu 2 jsou uvedeny délky trvání nepodmíněných trestů odnětí svobody uložených za trestný čin nebezpečné pronásledování v rozpětí let 2016 až 2019.

Graf 2 – Délka nepodmíněných trestů za trestný čin nebezpečné pronásledování v letech 2016 až 2019, (Drápal a kol., 2021, online).

Dvořák (2019, s. 374) hodnotí po devíti letech, kdy je trestný čin nebezpečné pronásledování zakotven v trestním zákoníku, jako jednoznačně správné rozhodnutí zákonodárců. Na nejzávažnější formy stalkingu je nepochybně adekvátní reagovat prostředky trestního práva. Podle autora jsou správně nastaveny trestní sazby. Jako nejefektivnější z hlediska trestání spatřuje v ukládání podmíněného trestu odnětí svobody s dohledem při současném uložení odpovídajících přiměřených omezení a povinností.

3.2 Další zákony reagující na stalking

Nebezpečné pronásledování lze účinně řešit i pomocí mimo trestních norem. Patří k nim zákon č. 273/2008 Sb., Zákon o Policii ČR (dále jen PolZ), kterým policisté disponují na ochranu obětí před stalkingem oprávněními a povinnostmi, ke kterým patří například:

- povinnost zajistit ochranu života, zdraví, svobody a majetku (§ 10 PolZ);
- oprávnění zajistit osobu, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život, život nebo zdraví jiných osob anebo majetek (§ 26 odst. 1 PolZ);
- oprávnění odebrat zbraň agresivní osobě (§ 35 PolZ);

- oprávnění použít donucovací prostředky k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby, nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku (§ 53 odst. 1 PolZ) (Zákon č. 273/2008 Sb., 2010–2020, online).

Policisté také mohou využít k ochraně kterékoliv osoby, které hrozí vážné riziko, institut krátkodobé ochrany. V případě bezprostředně hrozícího útoku poskytne kterýkoliv policista ohrožené osobě fyzickou ochranu do doby, než budou přijata další opatření, která spočívají v poskytování fyzické ochrany, v dočasné změně pobytu osoby, v použití zabezpečovací techniky nebo v působení poradensko-preventivní činnosti. S krátkodobou ochranou musí ohrožená osoba souhlasit. Krátkodobá ochrana se poskytuje po dobu nezbytně nutnou, po kterou hrozí závažné riziko, nejdéle po dobu dvou měsíců. Policie ji však může na základě vyhodnocení situace opakovaně prodloužit (Policie České republiky, 2020, online).

Nástrojem k zamezení dalšího pronásledování, které mohou využít orgány činné v trestním řízení, je předběžné opatření podle § 88c písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), kterým může být obviněnému uložen „*zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky (dále jen „zákaz styku s určitými osobami“)*“ (Zákon č. 141/1961 Sb., 2010–2020, online).

V případě, že jednání stalkera nenaplňuje skutkovou podstatu přečinu nebezpečného pronásledování, přichází v úvahu postih pachatele podle zákona č. 251/2006 Sb., Zákon o některých přestupcích. Zejména se nabízí přestupek proti občanskému soužití nebo přestupek proti majetku.

4 Řešení stalkingu

Obecně platí, že každý případ stalkingu je individuální, a proto neexistuje jeden universální postup při hledání vhodné intervence. Přesto existují k zastavení pronásledování určité postupy. Na jedné straně jsou to vhodná opatření, kterých může využít oběť vůči svému pronásledovateli. Jsou založena na přerušení jakéhokoliv kontaktu se stalkerem. Na druhé straně stojí tzv. oficiální intervence policie a trestné justice (Čírtková, 2008, s. 89).

Mezi hlavní strategie oběti, kterými může zastavit pronásledování Čírtková (2008, s. 89–90) řadí:

- **Důsledně ignorovat pokusy o kontakt** – Je důležité, aby oběť důsledně ignorovala veškeré pokusy stalkera o kontakt. Oběť musí stalkerovi jednoznačně a důsledně sdělit, že si s ním nepřeje žádný kontakt. V důsledném odmítnutí je třeba vytrvat a nereagovat na jeho chování a pokusy o kontakt. Nedůslednost oběti v ignorování stalkera často vyústí v rozhořčenou komunikaci pod vlivem silných emocí. Stalkera to neodradí od pronásledování, ale naopak ho to povzbuzuje, protože dosáhl svého cíle. Totiž kontaktu s obětí. Urážky nebo nadávky v telefonu vůbec nevnímá. Případně oběti je třeba také upozornit před přijetím pozvání na poslední schůzku. Tou pronásledování zpravidla nekončí (Čírtková, 2008 s. 89). Buskotte, Vaničková Horníková (2008, s. 54) doslova radí: *„Řekněte mu jednou, ale skutečně pouze jednou, že nejevíte zájem o žádný další kontakt s ním. Nejste povinni mu svoje rozhodnutí nějak zdůvodňovat, vysvětlovat a obhajovat se.“* De Becker (1998, s. 149) trefně vystihuje nedůsledné ignorování pokusů o kontakt slovy: *„Když někomu řeknete desetkrát, že s ním nechcete mluvit, tak s ním vlastně mluvíte ještě devětkrát navíc oproti původnímu plánu. Když mu zavoláte poté, co vám zanechal dvacet vzkazů, tak ho jen naučíte, že cenou za vaše zavolání je dvacet vzkazů.“*
- **Vyhnout se setkání** – Oběť by také měla přijmout taková opatření, aby se nesetkala se stalkerem, doslova mu šla z cesty. Tuto strategii může oběť vnímat jako nespravedlivou. Přesto jí tato strategie radí, aby změnila svůj dosavadní obvyklý styl života spočívající například ve změně bydliště, zaměstnání, koníčků nebo v jisté sociální izolovanosti. Strategie vychází ze skutečnosti, že oběť nemůže změnit chování stalkera. Jediné, co může mít oběť pod kontrolou, je pouze její vlastní

chování. Právě změnou vlastního chování může oběť nepřímo ovlivňovat chování stalkera, které může časem vyhasnout.

- **Stalking je důležité dokumentovat** – Podstatou strategie je, aby oběť všechny aktivity a projevy zaznamenávala. Nevyžádanou komunikaci (SMS, email, dopisy, chat apod.) je třeba archivovat. V případě poničených věcí je důležité provést fotodokumentaci. Takto uchované informace mohou v budoucnu sloužit jako důležité důkazní materiály v případě řešení pronásledování právní cestou.
- **Stalking zveřejnit, informovat o něm okolí** – Oběť by měla o stalkingu mluvit a co nejdříve o něm informovat svou rodinu, přátele nebo kolektiv v práci. Když mají lidé v okolí oběti informace o jejím pronásledování, zvyšují se tím možnosti její ochrany. Oběť tím také předejde falešnému ocerňování a manipulování okolí ze strany stalkera, které se pak oběti často těžko daří vyvrátit.
- **Hledat pomoc a podporu** – Jedná se o aktivní strategii, při které oběť vystupuje z pasivity a bezmoci, která může pramenit z pocitu oběti, že si za svou situaci může sama. O pomoc a podporu může oběť požádat například důvěryhodnou osobu. Pomoc důvěryhodné osoby může spočívat v potvrzení obav oběti, které může přesvědčit oběť k vyhledání profesionální oběti.

Výsledky viktimologického výzkumu zaměřeného na strategie, které oběť využívá s cílem skončit stalking, jsou uvedeny v tabulce 6.

Tab. 6 – Vybrané strategie chování a změny v chování v životě obětí stalkingu

Strategie chování obětí	Celkem hodnoty v %
Ignorování pachatele	51,6
Vyhýbání se pachateli	45,3
Hledání pomoci v rodině nebo u přátel	24,1
Změna telefonního čísla	18,6
Postavení se pachateli tváří v tvář	17,2
Změna obvyklých tras pohybu	12,9
Žádná změna ve způsobu života	10,3
Změna chování na internetu	9,5
Hledání odborné pomoci	7,5
Změna bydliště	7,0

Zdroj: Imrišková, Podaná, 2014, s. 98

Nejčastější formou pronásledování (viz Tab. 1) je obtěžování, SMS zprávami, e-maily, vzkazy na sociálních sítích a neustálým telefonováním. Oběti často volí strategii změnu telefonního čísla, popř. zařazení stalkerova telefonního čísla na tzv. Black list. Bohužel se tato strategie v praxi neukazuje jako příliš účinná. Pronásledovatel si může zjistit nové telefonní číslo např. od známých oběti, kteří s pronásledováním nejsou obeznámeni. V případě zařazení jeho čísla na Black list stalker často tuto skutečnost obejde pořízením nové SIM karty. De Becker (1998, s. 239–240) také nedoporučuje obětem měnit telefonní čísla, protože pronásledovatel si nové číslo dokáže opatřit. Obětem naopak radí, aby si pořídily nové telefonní číslo, které poskytnou pouze lidem, se kterými chtějí být v kontaktu, a staré telefonní číslo nechají aktivní. Pronásledovatel tak nebude tušit, že si oběť změnila číslo. Staré telefonní číslo pak může sloužit k dokumentaci komunikace. A zároveň tím, že oběť přestane reagovat na stalkerovy vzkazy zasílané na nepoužívané číslo, mu dává nepřímo informaci, že dokáže odolat pokušení reagovat na jeho zprávy a manipulace.

Dnes lidé používají ke komunikaci velké množství platforem (Facebook, Messenger, Whatsapp, e-mail apod.) a zároveň takto komunikují s velkou skupinou lidí. Z tohoto pohledu je použití této strategie pro oběť velice komplikované. Znamená to vytvořit nové profily, účty všech používaných komunikačních platforem a zároveň o tom informovat velkou skupinu lidí. Tím se samozřejmě zvyšuje pravděpodobnost, že se pachatel časem k novým kontaktům dostane.

K zastavení stalkingu přispívá nejen důsledné dodržování strategií ze strany oběti, ale příznivě působí také situační faktory v životě pronásledovatele. Může se jednat o nový vztah stalkera, jeho nastoupení do nové práce, která stalkerovi přináší uspokojení a dobrý status. Funguje i racionální usměrnění právního zástupce stalkera, který mu vysvětlí možné dopady jeho chování pro jeho osobu. Efekt také může přinést psychologická asistence a intervence, v rámci které může stalker ventilovat své pocity ponížení a frustrace. V rámci psychoterapie by se měly se stalkerem rozebírat důvody krachu vztahu a měla by se provést jeho sebereflexe, tak aby byl v budoucnu schopen navázat zdravý vztah (Čírtková, 2011, s. 2).

V některých závažnějších případech není oběť schopna sama věc pronásledování zastavit a musí se obrátit na odbornou pomoc. Tu najde u policie nebo u pomáhajících neziskových organizací.

Bílý kruh bezpečí

Specifickou organizací, která pomáhá obětem trestných činů, je Bílý kruh bezpečí. Poskytovaná pomoc vždy respektuje individuální potřeby oběti a její osobnost a přihlíží k okolnosti trestného činu. Organizace poskytuje bezplatné právní informace, psychologické a sociální poradenství a další praktické rady a informace. Pomoc poskytují odborně způsobilí poradci z řad právníků, psychologů a sociálních pracovníků. Bílý kruh bezpečí může oběť kontaktovat na bezplatné lince 11606 pro oběti kriminality a domácího násilí, nebo na některé pobočce celostátní sítě poraden (Bílý kruh bezpečí, 2009, online).

I oběti pronásledování mohou v poradnách Bílého kruhu bezpečí získat konkrétní pomoc, která se opírá o informace, které sdělí oběť v poradně. Jedná se o informace o chování pronásledovatele, o dosavadních opatřeních k zamezení pronásledování ze strany oběti a o všech dalších důležitých okolnostech (délka pronásledování, průběh, jaké má oběť možnost ochrany apod.). Pracovníci Bílého kruhu bezpečí na základě informací od oběti řeší, zda se skutečně jedná o stalking, jestli hrozí nebezpečí fyzického napadení a v neposlední řadě určují vhodnou strategii intervence. Oběť dostane konkrétní rady, jak má dále postupovat, aby dosáhla ukončení pronásledování (Čírtková, 2009b, s. 6).

Mezi další organizace, na které se může oběť obrátit, patří:

- Intervenční centra
- Krizová centra
- Azylové domy
- Zdravotnická zařízení
- Rosa
- Manželské porady, rodinné poradny a poradny pro páry

5 Výzkumné šetření faktorů ovlivňujících průběh ex-partner stalkingu

Ex-partner stalking patří statisticky k nejčastější podobě stalkingu. Řadí se k nebezpečným podobám, jelikož bývalí partneři bývají násilnější. Nejedná se o jednorázový akt agrese, ale o dlouhodobý proces, který může trvat měsíce i roky. V teoretické části byly představeny některé faktory a situace, které mohou mít vliv na jeho průběh, a právě ty budou předmětem šetření výzkumné části.

5.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Cílem empirické části práce je provést sondu do skutečných případů ex-partner stalkingu pomocí případových studií a zjistit prevalenci faktorů, které mohou mít vliv na jeho průběh a potvrdit tak teoretické poznatky, které byly představeny v první části práce. V souvislosti s tím byly stanoveny následující dílčí cíle:

- zjistit přítomnost varovných signálů v probíhajícím partnerském vztahu, které mohou predikovat možný vznik stalkingu po ukončení vztahu;
- zjistit průběh rozchodu;
- zjistit vznik stalkingu;
- zjistit výskyt dramatických momentů;

K zodpovězení uvedených cílů byly stanoveny následující výzkumné otázky:

VO1: Vyskytovaly se v předchozím vztahu některé signály, které by předurčovaly komplikovaný rozchod, který by mohl vyústit v pronásledování?

VO2: Jak probíhal rozchod partnerů?

VO3: Ve které fázi došlo ke vzniku stalkingu?

VO4: Vyskytovaly se v průběhu pronásledování momenty, které vedly k eskalaci pronásledování?

5.2 Výzkumná metoda a sběr dat

Vzhledem k citlivému tématu, jakým stalking beze sporu je, byl vybrán kvalitativní přístup. Hlavní charakteristikou kvalitativního výzkumu je podle Bělíka a Hoferkové

(2016, s. 49) proniknout do hloubky tématu a interpretovat získané charakteristiky. Jako metoda sběru dat byla zvolena případová studie, ve které jde podle Hendla (2016, s. 102) „o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů. Zatímco ve statistickém šetření shromažďujeme relativně omezené množství dat od mnoha jedinců (nebo případů), v případě studie sbíráme velké množství dat od jednoho nebo několika málo jedinců. V případové studii jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti“. Při vypracování případových studií byla použita strategie analýzy, ve které se podle Hendla (1999, s. 59) výzkumník opírá o teoretická tvrzení, které od začátku usměřňují celou studii a vedou i k položení výzkumných otázek.

V bakalářské práci jsou zpracovány tři případové studie. Sběr dat byl proveden pomocí analýzy interních dokumentů Policie České republiky, Územního odboru Svitavy, vždy se souhlasem vedoucího oddělení, na kterém byl daný případ šetřen. Vybrány byly případy ex-partner stalkingu. Tento typ stalkingu byl zároveň nejčastěji šetřeným přečinem nebezpečného pronásledování. Jelikož se bude jednat o skutečné případy, budou údaje o aktérech z etických důvodů pozměněny.

5.3 Případové studie

Případová studie 1

Stalker: Petr, věk 39 let

Oběť: Jana, věk 41 let

Délka pronásledování: 18 měsíců

Chodit spolu začali v létě roku 2017. Oba se znali již před začátkem vztahu. Bydleli v sousedních vesnicích, které byly od sebe vzdáleny dva kilometry. Jana vlastnila část domu společně se svým dospělým bratrem a otcem. Byla hlavou rodiny. Starala se o chod domácnosti a pečovala o nemocného otce. V roce 2016 si zařídila vysněný kosmetický salón. Pronajala si prostory na rušném náměstí v 10 km vzdáleném městě. Práce ji naplňovala. Postupně si získala i početnou klientelu. Petr bydlel také v rodinném domě, kde žil společně se svým otcem. Pracoval pod obcí jako technický pracovník.

Jejich vztah byl zpočátku bez problémů. Petr byl pozorný a k Janě se choval hezky. Jana se však v průběhu vztahu k Petrovi nikdy nenastěhovala nastálo. Průběžně odjížděla na pár dní domů, kde se starala o svého otce. Petrovi se postupem času přestalo líbit, že s ním Jana není, a dával jí to najevo. V době, kdy byla doma, jí Petr zasílal mnoho textových zpráv, aby k němu hned přijela. Janě to začínalo být nepříjemné. Z počátku šlo o prosby a výčitky. Někdy dokonce používal i výhrůžek.

Janě se v podnikání dařilo. Bylo to vykoupeno i tím, že občas musela zůstat déle v práci. To však Petra rozčilovalo. Když nebyla Jana v čas u něj doma, ihned jí volal, kde zase je. Někdy ztropil žárlivou scénu. Petr jí také zakazoval scházet se s přáteli. Nikdy ji nevzal do společnosti, třeba jen na večeři do restaurace. Jana měla pocit, že ji chce Petr mít plně pod svou kontrolou a postupem času v ní zrálo přesvědčení o ukončení vztahu. Po roce jejich vztahu, v létě 2018 se Jana definitivně rozhodla, že již ve vztahu nemůže pokračovat. Když nebyl doma, odstěhovala si své věci a v SMS zprávě Petrovi napsala, že si chce dát pauzu.

Janě se po rozchodu ulevilo. Nadechla se a začala žít, ale netrvalo to dlouho. Petr se s rozchodem odmítl smířit. Jezdil za ní domů, do práce. Psal jí spoustu SMS zpráv a na Messenger. Ve zprávách psal, že se s rozchodem nedokáže sám vyrovnat. Chtěl si s ní o celé situaci promluvit a prosil ji, aby mu pomohla se s rozchodem vyrovnat. Jana souhlasila a skutečně ho několikrát navštívila a společně celou věc okolo rozchodu a toho, co mu předcházelo, probírali. Dokonce spolu zašli i k psychologovi, kde si vyjasnili, že se Jana k Petrovi už nevrátí. Jana měla pocit, že může za vztahem udělat tlustou čáru. Mýlila se.

Jana si po třech měsících od rozchodu vyšla do společnosti s mužem, který o ni projevil zájem. Vzápětí na to jí od Petra začaly chodit SMS zprávy, ze kterých bylo zřejmé, že o schůzce věděl. Dokonce věděl, kde všude spolu byli. Janě bylo jasné, že je musel odněkud pozorovat. Dost ji to vystrašilo. Na to jí Petr poslal dvakrát po sobě velkou kytici s lístkem, ve kterém jí vyznal lásku a prosil ji, ať se k němu vrátí. Přitom se jednalo v obou případech o kytici s černou stuhou, přesně takovou, kterou Jana položila na hrob své babičky na místním hřbitově. Vše se vrátilo. Petr jí opět začal zasypávat ve dne a v noci zprávami. Neustále jí volal. Jana byla zoufalá, a proto se rozhodla, že si s Petrem promluví. Navštívila ho doma. Petr byl milý až do chvíle, kdy mu zopakovala, že má nový vztah a že se k němu už nikdy nevrátí. Petra to rozčílilo a začal na ni křičet.

Sdělil jí, že od jejich rozchodu ji sleduje na každém kroku. Najal si na to i Ukrajince, kteří ji sledují během celého dne. Popsal jí přesně průběh schůzek s jejím novým přítelem. Kam spolu chodí do restaurace, kudy se procházejí. Ukázal jí dokonce video, na kterém byla s přítelem na večeři. Nakonec Petr Janě řekl svou představu o jejich vztahu. Ta spočívala na dohodě, že Jana k němu bude jezdit dvakrát v týdnu, kdy u něj musí přespat. Jana opět odmítla. Na její odmítnutí odpověděl, že pokud nedodrží jeho dohodu, tak jí udělá ze života peklo, nastolí jí totální destrukci života. Křičel na ni, že s tím nikdy nepřestane, že ji dostane na totální dno finančně, pracovní i psychicky a zkompromituje ji před celým světem. Výhrůžky fyzickým ublížením směřoval i jejímu bratrovi. Jana byla v šoku a vystrašená. Na dohodu přistoupila pouze a jen ze strachu.

O pronásledování a výhrůžkách řekla svému bratrovi i otci, aby je varovala. Bratr od té doby přestal kvůli obavám z napadení chodit na ryby. Z práce přestal jezdit na kole a k dojíždění začal používat auto. Jana nebyla schopná normálně fungovat. Stále myslela na Petrovy výhrůžky. Bála se každého cizího muže, který prošel kolem domu, jestli to není náhodou jeden z těch Ukrajinců, který ji sleduje. Na ochranu svou, otce a bratra nechala nainstalovat na domě zabezpečovací zařízení i s kamerovým systémem.

Jednoho dne jí do salónu přišla na kontrolu pracovnice z hygieny. Jana byla zaskočena, protože se vždy z hygieny dopředu ohlašovali. Na její dotaz jí hygienička potvrdila, že je zde na udání. Postupně následovaly kontroly ze stavebního úřadu, z finančního úřadu, ze živnostenského úřadu, z české obchodní inspekce a ze státního požárního úřadu. Všechny byly provedeny na základě udání. Jana musela neustále přeobjednávat klienty na jiný termín. Některé klienty tím ztratila.

Jana byla psychicky na dně. Nedokázala se zbavit myšlenek, co jí Petr provedl a co ještě přijde. Byla z toho všeho unavená. V noci nemohla spát. Potřebovala vypnout a alespoň na chvíli někam odjet. Její přítel ji vzal na prodloužený víkend na Moravu. O celé situaci s bývalým partnerem spolu mluvili. Slíbil jí, že ji v tom nenechá a pomůže jí. Během pobytu jí přišla MMS zpráva s fotografií, na které je s přítelem na večeři v hotelu, na kterém byli ubytováni, s výhrůžkou, že přítele nechá zabít. Přítel, se zdůvodněním že nemůže ohrozit rodinu, Janu opustil.

I když Jana pod tlakem a strachem souhlasila s dohodou, kterou jí Petr navrhl, už k němu nejela. Petr ji kvůli tomu bombardoval výhrůžnými zprávami. Poslal jí i video

s pornografickým obsahem, které muselo být nějak upraveno. Žena na něm byla nápadně podobná Janě a odehrávalo se v pokoji v Petrově domě. Vyhržoval, že video umístí na internet a na Facebook. A skutečně tak učinil a video rozeslal Janiným známým i klientům. Přesto Jana naléhání Petra, aby k němu přijela domů, odolávala. Ten však začal na Janu po práci čekat u jejího vozidla, které parkovala asi kilometr od salónu. Proto si Jana zakoupila za poměrně velkou částku roční stání na rušném náměstí přímo před salónem, aby se vyhnula kontaktu s Petrem. Ten ji začal pronásledovat na cestě z práce domů jeho vozidlem. Během cesty na ni najížděl, svítil dálkovými světly. Nakonec ji předjel a zablokováním ji donutil zastavit. Petr Janu vytáhl z auta, vzal jí její telefon a prohlédl si historii SMS zpráv a historii hovorů. Přitom vyhržoval, že nechá Ukrajince bratrovi uříznout nohu a jí, že ponoří ruce do vařící vody, aby už nikdy nemohla pracovat. Autem ji sledoval každou cestu z práce domů. O víkendu projížděl několikrát kolem domu, někdy u něj zastavil a seděl v autě. V jednom případě přišla Jana ke svému vozidlu a měla propíchané všechny pneumatiky.

Jednoho červnového večera 2019 Jana ležela v posteli ve své ložnici. Najednou si všimla na balkóně maskovaného muže. V ruce měl nějakou tyč, kterou máchnul, a rozbil balkónové okno, které se vysklilo na podlahu. Jana začala křičet a volat o pomoc. Muž se pokoušel dostat dovnitř. Do ložnice po chvíli přišel i otec. Oba se snažili muže vytlačit z ložnice zpět na balkón, což se jim po chvíli vzájemného strkání opravdu podařilo. Jana v muži podle jeho hlasu poznala Petra. Z útoku si Jana odnesla poranění krční páteře, které si vyžádalo lékařské ošetření. Ale hlavně měla obavu o svého nemocného otce, kterého incident velice rozrušil.

Poslední incident Janu přesvědčil, že Petr je schopen opravdu všeho a že s tím nikdy nepřestane. Jeho pronásledování bylo úporné a stále se stupňovalo v agresivnější projevy. Jana trpěla úzkostmi a strachem. Každé projetí auta kolem jejího domu v ní vzbuzovalo obavy, že je to zase Petr. Jana později ve své výpovědi na policii uvedla, že byla se svým údělem smířená, ale nedokázala se smířit s dopady pronásledování na jejího otce a bratra. Rozhodla se věc řešit. Dozvěděla se o organizaci Bílý kruh bezpečí a rozjela se na pobočku v Pardubicích. Zde jí bylo doporučeno, aby věc ihned oznámila na policii.

Policie na základě výpovědi Jany a dalších zjištěných skutečností zahájila ve věci úkony trestního řízení dle § 158 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

(trestní řád) pro podezření ze spáchání přečinů nebezpečné pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), b), c), d), nebezpečné vyhrožování podle § 353 odst. 1, poškozování cizí věci podle § 228 odst. 1 a porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

Dozorující státní zástupkyně uložila usnesením obviněnému předběžné opatření ve smyslu § 88c písm. a) trestního řádu, tedy v zákazu styku s poškozenou, spočívající v zákazu jakéhokoli kontaktování či vyhledávání poškozené a osob jí blízkých, a to jak osobně, tak telefonicky, písemně nebo prostřednictvím elektronické komunikace.

Ani to však Petrovi nezabránilo pokračovat v pronásledování. Opět začal Janě zasílat zprávy, ve kterých jí mimo jiné vyhrožoval tím, že se zná se soudcem, který ho z toho dostane. Následně vyhledal otce Jany, kterému řekl, že mu dceru nechá zabít. Otce to rozrušilo, měl opravdový strach o její život. Věc oznámil na policii, která ihned zareagovala a Petra zadržela. Následně na něj byla uvalena vazba. Policie během vyšetřování případu opatřila dostatek důkazních materiálů, na základě kterých dozorující státní zástupkyně podala obžalobu k Okresnímu soudu. Jednalo se o svědecké výpovědi, záznamy z kamer umístěných na domě poškozené, záznamy z městského kamerového systému, ze zajištěné emailové komunikace, ze zálohovaných SMS zpráv a znaleckých posudků.

Celý tento smutný příběh nakonec skončil před soudem. Petr byl uznán vinným ve smyslu obžaloby a od soudu si odnesl nepodmíněný trest odnětí svobody v délce 24 měsíců. Petr svou vinu v průběhu trestního řízení nikdy nepřiznal. Obviňoval Janu, že si to celé vymyslela, aby se ho zbavila. Jana v současné době dochází na psychiatrii, užívá antidepresiva a navštěvuje terapie emočního odblokování.

Případová studie 2

Stalker: Luděk, věk 31 let

Oběť: Milada, věk 28 let

Délka pronásledování: 11 měsíců

Luděk s Miladou se potkali na střední škole. Začali spolu chodit. Pro oba to byl první vztah a vydržel jim až do svatby. Oba začali pracovat ve firmě, kterou vlastnili Luděkovi rodiče. Bydleli v rodinném domku na vesnici. Během manželství se jim narodila dcera.

Doposud je popisován šťastný příběh. Bohužel skončil po letech společného soužití rozvodem. Důvodem byla Luděkova závislost na drogách, zejména marihuaně a pervitinu. S drogami začal experimentovat už na střední škole. Jeho závislost ale postupem času rostla. Od marihuany přešel k užívání pervitinu. Luděk začal ztrácet pod vlivem drog zábrany. Opakovaně byl policisty dokonce přistižen při řízení vozidla pod vlivem drog, za což byl odsouzen. Nadělal také dluhy, které se blížily jednomu miliónu korun. To vše se odráželo v rodinné atmosféře. Hádky byly na denním pořádku. Milada pochopila, že v takovém prostředí nechce vychovávat dítě, a od Luděka se odstěhovala k novému příteli, se kterým se již nějakou dobu stýkala. Luděka její rozhodnutí zaskočilo. I když mu tím v minulosti vyhrožovala, tak nevěřil, že by toho byla schopná. Najednou si uvědomil, že přišel o svou životní lásku. Uvědomoval si, že za všechno může on sám a jeho závislost na drogách. Pokusil se abstinovat. Zároveň se snažil získat Miladu nazpět argumenty, že ji miluje a že už drogy nebere. Psal jí to ve zprávách. Milada mu to však nevěřila, na jeho zprávy nereagovala a za tři měsíce po rozchodu se s Luděkem rozvedla. V rámci rozvodového řízení byla dcera z pochopitelných důvodů svěřena do péče matky. Styk dcery s otcem byl upraven na základě dohody s tím, že ji bude matka předávat rodičům Luděka, aby se vyhnula kontaktu s bývalým manželem.

Luděka rozvod zasáhl. Najednou si uvědomil, že je definitivní konec. Nemohl se smířit se skutečností, že bude málo vidat svou dceru. Celé to bral jako zradu, za kterou musí Milada pykat. Hned po rozvodu rozpoutal teror. Miladě v průběhu stalkingu zaslal 1 059 nevyžádaných SMS zpráv a 128 e-mailů, ve kterých jí vyhrožoval smrtí, a to i jejímu příteli. Některé zprávy byly psány s abstraktním a metaforickým obsahem. Milada při obdržení takových zpráv usuzovala, že je Luděk opět pod vlivem drog. Luděk také neustále volal v každou denní i noční hodinu. Aby zamezila jeho volání a psaní zpráv, změnila si své telefonní číslo. Luděkovi se ho ale podařilo rychle zjistit. Když nepomohla výměna čísla, zablokovala Luděkovo číslo ve svém telefonu. Ani to však nepomohlo, protože Luděk na zablokování reagoval zakoupením nové SIM karty. Celkem si takto opatřil 9 nových SIM karet. Dále jí opakovaně nechával přede dveřmi bytu prospekty otcovy firmy, aby bylo zřejmé, že byl před jejím bytem. Luděk také Miladu sledoval na jejích cestách do práce nebo na nákupy. Milada však měla ve svém příteli oporu. Doprovázel ji do práce i z práce domů. Společně spolu chodili nakupovat. Luděk ke zjišťování plánů a pohybu Milady využíval i jejich dceru. Když se to Milada dozvěděla, rozhodla se podat k soudu návrh na novou úpravu styku dcery s otcem. Když

Luděk obdržel dopis od soudu, dostal záchvat vzteku, který promítl do ještě agresivnějšího a úpornějšího pronásledování.

Milada a její přítel měli skutečný strach o své zdraví. S ohledem na Luděkovu drogovou závislost se obávali, že by Luděk ve stavu ovlivněném drogou mohl své výhrůžky opravdu naplnit. Po celou dobu stalkingu Milada na vzkazy a zprávy nereagovala. Přesto Luděk v pronásledování nepolevoval, a proto se Milada s přítelem rozhodli, že věc oznámí na policii. Poté, co byl Luděk vypovídat na policii, s pronásledováním skončil. Ve výpovědi před policejním orgánem i před soudem svého jednání litoval a své chování vysvětloval tím, že se nedokázal vyrovnat s rozvodem, protože svou manželku i dceru nepřestal milovat.

Případ skončil před soudem, který uznal Luděka vinným ze spáchání přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), b), c) trestního zákoníku. Za své jednání byl Luděk odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců s podmíněným odkladem 15 měsíců.

Případová studie 3

Stalker: Martin, věk 27 let

Oběť: Pavla, věk 40 let

Délka pronásledování: 7 měsíců

Pavla žila společně s dospívajícím synem v malém domku na malém městě. První manželství se jí nevyvedlo a skončilo rozvodem. Zůstala tak na všechno sama. Aby finančně utáhla chod domácnosti a náklady spojené s potřebami dospívajícího syna, musela chodit do dvou zaměstnání. Ve všední dny pracovala v místní továrně na pozici dělnice. O víkendech, někdy i ve všední dny obsluhovala v baru až do pozdních nočních hodin. Právě zde se seznámila s Martinem. Do té doby se s ním neznala. Možná i proto, že byl o 15 let mladší než ona. Chodil sem pravidelně a sedával na baru. Během večera si s Pavlou povídal. Pavla vzpomínala, že byl vtipný a zábavný. Většinou s ní zůstával v baru až do zavírací doby. Pomáhal jí s inventurou a úklidem a za to byla ráda, protože mohla být dříve doma, aby se vyspala. Někdy ji Martin vyprovodil i domů. Došlo i na několik přátelských schůzek u ní doma, na kterých se Martin Pavle svěřil, že ji má rád. Pavla si zpočátku nebyla jistá, zda by chtěla navázat s Martinem partnerský vztah. Bylo

jí s ním dobře, ale její život nebyl jednoduchý a nebyla si jistá, jestli by v něm byl prostor na nový vztah. Jednou už se spálila a byla tak opatrnější. Přesto ho nechala jednu noc u sebe přespat až do rána. Té noci došlo i na sex. Na druhý den však již Martin od Pavly z domu neodešel. Zůstal, i když šla Pavla do práce, s tím, že na ni počká, až se vrátí. Pavla s tím vnitřně sice nesouhlasila, ale přesto ho nechala u sebe doma. Martin si jejich společně strávenou noc vyhodnotil jako začátek opravdového vztahu. Pro Pavlu bylo však Martinovo rozhodnutí o setrvání u ní doma překvapivé. Vůbec o tom spolu nemluvili. Pavla Martinovi sice také vyjádřila její náklonnost k němu, ale o společném bydlení nebyla řeč. Čas plynul a Martin stále u Pavly bydlel. Její otázky, kdy se odstěhuje, zamlouval, zlehčoval nebo na ně vůbec nereagoval. Někdy došlo i na lehčí hádku. Postupem času Martinovo hezké chování, kterým si Pavlu získal, kamsi vyprchalo. Už to nebyl ten pozorný, zábavný a vtipný společník jako na začátku vztahu. Jeho chování bylo stále agresivnější. Na její otázky, kdy se hodlá odstěhovat, reagoval vulgárními výrazy, kterými Pavlu častoval. Ta si již uvědomovala, že jen domluvou s ním nic nenadělá. Martin také začal Pavlu bezdůvodně obviňovat z nevěry. Několikrát jí prohledal mobilní telefon, jestli si s někým nepíše. Pavla se rozhodla jejich vztah ukončit. Asi po dvou měsících vztahu mu to řekla. Martin ztropil strašnou scénu, plnou nadávek, obviňování, přemlouvání a výčitek. Rozchod neakceptoval a odstěhovat se odmítl. Pavla s tím tak trochu počítala a druhý den se domluvila se známými, kteří ho měli vylákat z domu, aby mohla vyměnit zámky, protože Martin si klíče od jejího domu opatřil sám bez jejího svolení. Pavla nechala přede dveřmi Martinovy osobní věci, zamkla se v domě a s obavami čekala, co přijde, až se Martin vrátí a zjistí, že ho vystěhovala. Martin se vrátil až večer a byl pod vlivem alkoholu. Věci před domem a vyměněný zámek ve dveřích v něm vyvolaly vztek a agresi. Martin kopal do dveří, snažil se je vyrazit. Řval, aby mu Pavla okamžitě otevřela. Pavla dostala strach, a proto zavolala na linku 158. Policisté věc řešili jako přestupek proti občanskému soužití. Pavla hlídce uvedla, že Martin svým jednáním reagoval na jejich rozchod. Martin na výzvu policistů místo opustil.

Na druhý den začal Martin Pavlu doslova bombardovat SMS zprávami. Trvalo to asi měsíc a jednalo se o stovky zpráv. Jejich obsahem byly prosby, aby se k němu Pavla vrátila, někdy i s výhrůžkami sebevraždou. V některých zprávách byly naopak výhrůžky typu „nepřestanu s tím, dokud nechcípneš“, „pokud se nebudeš chovat, aby mi bylo dobře, tak tě zničím“ apod. Neustále ji prozváněl v kteroukoliv dobu. Pavla jeho

telefonní číslo zablokovala. To jí pomohlo maximálně na jeden den, než si obstaral novou SIM kartu. Zprávy také chodily prostřednictvím internetu. Martin také psal pomlouvačné dopisy na vedení firmy a majitele baru, kde Pavla pracovala. V těchto dopisech upozorňoval na její údajné styky s kriminálními osobami. Pomluvy o matce anonymně a zbaběle zaslal i jejímu synovi. Pavla pak musela vysvětlovat v práci i synovi, že obsah pomluv není pravdivý, že je to msta bývalého přítele, který neunesl rozchod. Pavla se rozhodla, že se obrátí o pomoc na Martinovu matku. Zavolala jí tedy a vše jí vylíčila a požádala ji, aby synovi domluvila. Martinova matka byla zaskočena a slíbila, že si se synem promluví. Ještě téhož dne od ní přišla Pavle SMS zpráva, ve které jí napsala, že se synem mluvila, a ten jí vysvětlil, že mu má Pavla dlužit peníze, a proto jí neustále volá a píše. Evidentně svému synovi uvěřila. Den poté, když byla Pavla doma, zazvonil domovní zvonek. Pavla kukátkem uviděla za dveřmi stát Martina společně s matkou. Zeptala se jich přes dveře, co chtějí. Martin odpověděl, že jsou zde, aby celou situaci společně urovnali. Přítomnost Martinovy matky nakonec Pavlu přesvědčila k otevření dveří. Jakmile otevřela a vyšla před dům, Martin do ní začal strkat a smýkat s ní o zeď. Přitom na ni řval, co si dovoluje na něj volat policajty a už vůbec, co si dovoluje do toho zatahovat jeho matku. Několikrát se napřahoval, že ji udeří. Martinova matka byla jeho chováním evidentně zaskočená a snažila se vstoupit mezi něj a Pavlu. Přitom ho prosila, ať ji nechá. Pavle se podařilo vysmýknout a utéct do domu. Od tohoto incidentu bylo pronásledování ještě úpornější. Začal Pavlu dokonce sledovat. Čekal na ni před barem, když končila, nebo postával před jejím domem, když se vracela z práce. Pokaždé se dožadoval, aby se k němu vrátila, jinak že jí nedá do smrti pokoj. Pavla si musela po konci směny přivolávat taxi, aby se vyhnula tomu, že ji bude chtít Martin doprovázet domů.

Pavla si uvědomovala, že situaci musí nějak řešit. Rozhodla se, že Martinovi zavolá a domluví si s ním schůzku, kde mu domluví, aby toho zanechal. Pozvala ho k sobě domů. Bylo to tři měsíce od rozchodu. Schůzka probíhala v poklidu. Pavla se Martina ptala na důvody, proč se k ní takto chová, když ji prý miluje. Martin jí nedokázal odpovědět. Pavla mu řekla, že s ním chodit nechce, ale že mohou být dále přátelé a občas se sejít. Myslela si, že ho takto bude mít pod kontrolou a že tak s obtěžováním přestane. Martin na dohodu přistoupil. Nastolená pravidla fungovala zhruba měsíc. Během té doby se sešli v šesti případech. Jednalo se o krátké schůzky, na kterých si společně povídali o běžných zážitcích ze života a na téma jejich vztahu se nebavili.

A když už chtěl Martin zavést řeč na téma, jestli by se k němu nechtěla Pavla vrátit, byl rázně Pavlou odmítnut. Vypadalo to, že jejich dohoda skutečně funguje. Dokonce ustalo volání, psaní zpráv i Martinovo čekání před domem a prací.

Pavla se domnívala, že je po všem, a tak si zašla se známým na večeři do restaurace. Jednalo se o přátelskou schůzku. Během večeře přišla Pavle SMS zpráva od Martina, ve které jí napsal, že se tahá s novým chlapem a že porušila jejich domluvu. Pavla se vylekala, že ví o její schůzce. Vyhlédla z okna restaurace a uviděla tam Martina postávat. Uvědomila si, že se nic nezměnilo a asi nezmění. Od tohoto okamžiku se vše vrátilo do starých kolejí a s ještě větší intenzitou. Ve zprávách častěji používal výhrůžky smrtí.

Pavla se rozhodla vyzkoušet stejnou strategii a pozvala Martina k sobě domů s tím, že si opět nastaví pravidla a bude mít na nějakou dobu od něj klid. Martin přišel s lahví vína. Choval se slušně. Snažil se Pavlu přesvědčit, aby si s ním dala sklenku. Pavla však byla opatrná a alkohol odmítla. Obávala se, že ji chce Martin opít, aby byla přístupnější. Pavla se naopak chtěla hlavně bavit o pravidlech, na základě kterých spolu budou vycházet. Martin však zareagoval opačně než v prvním případě, kdy na dohodu přistoupil. Začal na Pavlu křičet, že on je ten, kdo tady bude určovat pravidla, a že se bude podle nich Pavla řídit, jinak že ji nepřestane pronásledovat a ubližovat jí. Přitom naléhal na Pavlu, aby spolu měli sex. Začal ji honit po domě. Pavle se podařilo utéct před dům, kde se uzamkla ve svém autě. Martin se ještě vrátil do domu a po hodině odešel pryč.

Asi týden po incidentu u ní doma se v noci vrátila po práci domů. Dveře byly zamčené. V domě bylo ale něco jinak. Všimla si, že některé věci jsou přemístěné a nejsou na svém obvyklém místě a chyběl notebook, který měla položený v pokoji na stolku. Zhostilo se jí podezření, že si Martin opět nechal udělat kopii klíčů od domu. Zřejmě si je vzal v době, když se před ním uzamkla v autě. Druhý den nechala zámek vyměnit, ale přesto již nedokázala v klidu spát kvůli strachu, že se Martin dostane do jejího domu. Začala se dokonce zamykat i v ložnici. Pavla si uvědomila, že již sama nedokáže Martinovi v jeho pronásledování zabránit, a proto se rozhodla obrátit na policii.

Policie na základě zjištěných skutečností ve věci zahájila úkony trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu pro podezření ze spáchání přečinů nebezpečné pronásledování podle § 354 odst. 1, písm. a), b), c), d), přečinu porušování domovní

svobody podle § 178 odst. 1, 2 a dále přečinu krádež podle § 205 odst. 1, písm. a), b) zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. Martin se ve své výpovědi na policii ke všem skutkům doznal. Ke svému motivu uvedl, že se nedokázal vyrovnat s rozchodem. Zároveň projevil lítost nad svým chováním s tím, že všechno dělal jen proto, aby se k němu Pavla vrátila. Trestním příkazem vydaným samosoudcem byl Martin nakonec uznán vinným a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců. Výkon trestu mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu jednoho roku.

5.4 Kategoriální systém

Pro klasifikaci a rozřídění nashromážděných dat byly stanoveny následující kategorie, které směřují k zodpovězení výzkumných otázek.

Informace o partnerském vztahu

Dramatické momenty

Projevy stalkingu

Dopady stalkingu na oběť

Strategie k zamezení stalkingu

Ukončení stalkingu

Informace o partnerském vztahu

Do této kategorie byly zařazeny okolnosti o průběhu partnerského vztahu před jeho ukončením. Současně byly zjišťovány informace o způsobu ukončení vztahu.

V příběhu Petra a Jany (případová studie č. 1) trval vztah zhruba jeden rok. Trhliny ve vztahu se začaly projevovat v souvislosti se změnou Petrova chování. Ten chtěl mít Janu jen pro sebe. Bránil jí v navštěvování otce s bratrem, ale i s přáteli. Postupem času spolu přestali chodit do společnosti. Petr kontroloval Janu v práci a vyčítal jí, když se opozdila s příjezdem. Někdy ztropil žárlivou scénu. Psal jí vyčítavé SMS zprávy, které měly i výhrůžný obsah. Jana si uvědomila, že v takovém vztahu nechce pokračovat a rozhodla se, že ho ukončí. Petrovi o svém úmyslu řekla, ten o tom nechtěl vůbec slyšet. Způsob rozchodu Jana zvolila nešťastně. Využila chvíle, kdy nebyl Petr doma. Odstěhovala si své věci a v SMS zprávě mu napsala, že si chce dát pauzu.

V případové studii č. 2 spolu partneři žili 17 let. Začali spolu chodit už na střední škole a po jejím ukončení se i vzali. Během manželství se jim narodila dcera. Ani jeden z partnerů ve svém životě neprožil jiný milostný vztah. Důvodem postupného rozpadu manželství byla Ludřkova drogová závislost. S drogami experimentoval již na střední škole a vydrželo mu to až do dospělosti, kdy se problémy spíše stupňovaly. Přidaly se problémy s policií a s dluhy. Milada manžela žádala, aby s tím přestal, jinak od něho s dcerou odejde. Luděk její prosby však nesplnil. Nevěřil jejím slibům, že by byla schopná od něj odejít. Milada se nakonec skutečně rozhodla, od Ludřka s dcerou odešly. Na jeho zprávy, aby se k němu vrátila, nereagovala a do tří měsíců podala žádost o rozvod.

Vztah mezi Pavlou a Martinem (případová studie č. 3) trval pouze dva měsíce. Seznámili se na baru, kde Pavla pracovala. Martin byl na ni milý, zábavný a pozorný. Někdy dokonce pomáhal po zavírací době Pavle s úklidem. Často ji doprovázel domů. Pavle bylo s Martinem dobře. Život neměla lehký. Žila po rozvodu sama s dospívajícím synem. Jednoho dne se rozhodla Martina pozvat k sobě domů. Schůzka se protáhla přes noc. Martin si situaci vyhodnotil jako skutečný začátek jejich společného soužití. Pavla však měla v hlavě zmatek. Nebyla si jistá, zda chce s Martinem žít pod jednou střechou. Jedno zklamání si již z předchozího rozpadlého manželství odnesla. Martin však již její dům neopustil. Opatřil si také bez jejího svolení klíč od domu. Záhy se také změnilo Martinovo chování. Začal na Pavlu žárlit a podezírat ji, že je mu nevěrná. Prohlížel jí dokonce telefon, jestli si s někým nedopisuje. Po dvou měsících Pavla Martinovi řekla, že chce vztah ukončit. Její rozhodnutí neakceptoval. Na Pavliny opakované prosby, aby se odstěhoval, reagoval podrážděně, nadávkami a jasným sdělením, že se neodstěhuje. Z domu se jí ho podařilo dostat až na základě lsti a následné výměně zámků.

Dramatické momenty

V případové studii č. 1 byl dramatickým momentem jednoznačně nový přítel v životě Jany, který odstartoval vlnu agrese v podobě snad všech možných projevů stalkingu. V příběhu Milady a Ludřka (případová studie č. 2) můžeme považovat za dramatický moment, který ovlivnil dynamiku průběhu stalkingu, rozvod a soudní řízení, které mělo upravit nové podmínky styku dcery s otcem. Podnět k soudu o úpravu styku otce s dcerou podala Milada jako reakci na skutečnost, že Luděk prostřednictvím své dcery zjišťoval informace o její matce. V poslední případové studii můžeme zahrnout pod

dramatický moment situaci, kdy se Pavla rozhodla o obtěžování Martina informovat jeho matku s prosbou, aby mu domluvila. Tento moment lze zařadit pod situaci zásahy třetích osob do stalkingu. Důsledkem bylo drobné fyzické napadení před Pavliným domem a následné úporné pronásledování. Vlnu agrese, stejně jako v první případové studii, spustilo Martinovo zjištění, že si Pavla vyšla na večeri se známým, o kterém se domníval, že je její nový přítel.

Projevy stalkingu

Petr (případová studie č. 1) využil snad všechny možné způsoby pronásledování, které byly teorií popsány. Svou bývalou partnerku zahrnoval stovkami SMS zpráv, zpráv zasílaných přes internetové brány, e-maily, ve kterých jí vyhrožoval totální destrukcí života. Vyhrožoval také jejímu otci a bratrovi. Před domem jí zanechával dárky. Na příslušné instituce posílal podněty k prošetření jejího podnikání. Obtěžoval ji neustálým voláním. Janiným známým a jejím klientům rozesílal pomlouvačné zprávy. Petr svou oběť sledoval, postával před jejím domem a před zaměstnáním. Při jízdě vozidlem na ni Petr najížděl a snažil se ji vytlačit ze silnice. Propíchal pneumatiky na jejím vozidle, které Jana parkovala před domem. Nejhorší zážitek Jana zažila, když se Petr pokusil vniknout balkónovým oknem do její ložnice.

Luděk (případová studie č. 2) i Martin (případová studie č. 3) své oběti pronásledovali bombardováním SMS zprávami a obtěžujícím voláním. Luděk své manželce zanechával přede dveřmi bytu dárky. Martin svou bývalou partnerku sledoval, postával před jejím domem a čekal na ni po zavírací době před barem, kde pracovala. V jednom případě svou oběť fyzicky napadl. Martin také vniknul do domu bývalé přítelkyně v době, kdy nebyla doma. V domě odcizil notebook a přemístil věci tak, aby vzbudil v oběti strach z toho, že se pohyboval v domě.

Dopady stalkingu na oběť

Jana v případové studii č. 1 zažila v důsledku stalkingu doslova peklo. Petrovo pronásledování jí změnilo od základu dosavadní způsob života. Přestala se stýkat s přáteli, protože je nechtěla vystavovat nebezpečí. Kvůli stalkingu přišla o vztah s novým přítelem. Aby se co možná nejvíce vyhnula kontaktu s Petrem, začala do práce jezdit vozidlem, což s sebou samozřejmě přineslo i zvýšené náklady na dopravu. K ekonomickým důsledkům lze připočítat i částku, za kterou si Jana pořídila roční

parkovací známku na vyhrazené parkovací stání, které se nacházelo přímo před jejím salómem. Chtěla tak předejít možnému kontaktu, neboť nejbližší neplacené parkoviště bylo od jejího salómu poměrně vzdálené a Petr, který často postával před salómem, ji na cestě k autu doprovázel. Nemale prostředky musela vynaložit na pořízení kamerového a zabezpečovacího systému na domě, na zakoupení nových pneumatik poté, co jí původní Petr propíchal, a na opravu rozbitého balkonového okna, které Petr poškodil, když se snažil vniknout do její ložnice. Do ekonomických důsledků lze zahrnout i ušlý zisk spojený s častými kontrolami dotčených úřadů, které byly prováděny na základě Petrova udání. Po dobu kontrol tak musela odříkat objednané zákazníky. Jana utrpěla také fyzickou újmu, když bránila Petrovu vniknutí do jejího pokoje. Z incidentu si odnesla poranění krční páteře. Psychické utrpení, které jí Petr svým pronásledováním způsoboval, považovala za nejhorší dopad na její prožívání. Zažívala pocity úzkosti a strachu, které se objevovaly vždy, když jí zazvonil telefon, když v noci kolem domu projelo auto, nebo když jela v noci autem z práce a ve zpětném zrcátku uviděla světla vozidla jedoucího za ní. Zažívala pocity bezmoci. Neustále se jí v hlavě honily myšlenky na pronásledování, z čehož pramenila její nesoustředěnost na každodenní činnosti. Trpěla také psychosomatickými problémy, které se projevovaly zejména nespavostí a nechutenstvím. Dopady na psychiku byly tak značné, že musela začít brát antidepresiva a docházet na psychiatrii.

V případové studii č. 2 jsou ekonomické dopady na oběť spojené se zakoupením nových SIM karet. Sociální dopady pronásledování nebyly zjištěny. Nový přítel Miladu neopustil, ale naopak jí byl velkou oporou. V případě změny obvyklého způsobu života musela Milada místo docházení do zaměstnání nebo na nákupy začít jezdit autem. Pokud už musela jít pěšky, tak vždy jen v doprovodu svého přítele. Náklady vynaložené za nákup většího množství pohonných hmot v důsledku častějšího ježdění je také možné řadit v tomto případě k ekonomickým dopadům pronásledování. Stejně jako v případové studii č. 1 i zde oběť pronásledování pociťovala největší dopady odrážející se negativně na jejím psychickém stavu. Milada deklarovala zejména pocit strachu z toho, že by bývalý manžel pod vlivem drog mohl své výhrůžky zabitím opravdu vykonat.

I ve třetí případové studii byly zjištěny ekonomické dopady stalkingu. Jednalo se o náklady spojené s výměnou zámku u domovních dveří a placení taxi služby při odvozech z baru do místa bydliště. Pavla se také potýkala s psychosomatickými

problémy, hlavně s potížemi se spánkem a nechutenstvím. Už před pronásledováním měla náročný život. Jako samoživitelka se musela postarat o domácnost a dospívajícího syna. Proto chodila do dvou prací. Úporné pronásledování jí tak ubíralo zbytky sil. Pocit bezmoci pramenil ze skutečnosti, že žádná opatření, která Pavla učinila, nevedla ke konci pronásledování.

Strategie k zamezení stalkingu

Jana (případová studie č. 1) se snažila Petra ignorovat a vyhýbat se mu. Nebylo to však jednoduché. Na nevyžádané SMS zprávy, telefonáty a e-maily nereagovala. O situaci řekla svému otci i bratrovi. Přestěhování nepřicházelo v úvahu. Otec byl již starý a nemocný. Nikdy by ho nenechala samotného. Změna práce také nepřicházela v úvahu. Do vybudování salónu a získání klientely dost investovala, a hlavně měla svou práci ráda. Telefon, e-mail také neměnila. Opět by to byla komplikace v podnikání, protože s klienty komunikovala prostřednictvím telefonu a e-mailu. Podle ní by si stejně Petr nové kontakty sehnal. Aby Jana co nejvíce omezila riziko fyzického kontaktu s Petrem, začala dojíždět do práce vozidlem, které parkovala přímo na stání před salónem, které si zaplatila. Za nemalé prostředky nechala nainstalovat na domě zabezpečovací a kamerový systém. Přes ta všechna opatření Petr s pronásledováním nepřestal. Jana se proto obrátila na organizaci Bílý kruh bezpečí a na jejich doporučení na Policii ČR.

Milada (případová studie č. 2) po odchodu z domova s Luděkem dále rozchod nerozebírala. Na jeho zprávy, ve kterých ji prosil, ať se vrátí, mu neodpovídala. Šanci, které mohl využít, mu dala dost. Jeho slovům už nevěřila. Na jeho neustálé volání a posílání SMS zpráv reagovala v několika případech změnou SIM karty nebo zablokováním Luděkovy čísla, což však bylo neúčinné. Milada se důsledně snažila vyhnout osobnímu kontaktu s bývalým partnerem. Začala více jezdit do práce a na nákupy vozidlem. Ven chodila pouze v doprovodu svého přítele, který jí byl velkou oporou. Aby se vyhnula osobnímu kontaktu při předávání dcery, odvážela ji v den předání Luděkovým rodičům, kde si ji Luděk vyzvedl bez její přítomnosti. Přes všechna opatření, která Milada učinila, k ukončení pronásledování nedošlo, a tak se rozhodla podat oznámení na Policii ČR.

V případové studii č. 3 se Pavla opakovaně pokusila zamezit nevyžádaným hovorům a SMS zprávám za pomoci zablokování Martinova telefonního čísla. Situaci se rozhodla

řešit osobně na dvou schůzkách, na kterých se Martinovi pokusila domluvit a dohodnout se s ním na pravidlech jejich komunikace. Do opatření můžeme také zahrnout využívání taxi služby při cestě z baru domů. Také v tomto případě se oběť nakonec obrátila o pomoc na policii.

Všechny oběti v našich případech uchovávaly komunikaci od svých pronásledovatelů, ať už se jednalo o SMS zprávy, e-maily, dopisy nebo záznamy z kamerového systému umístěného na domě.

Ukončení pronásledování

Petr (případová studie č. 1) nepřestal s pronásledováním Jany ani v době, kdy už se do celé situace vložila Policie ČR. Dále zasílal Janě výhrůžné zprávy. Pomlouvačné zprávy zasílal i jejím známým. Vše vyvrcholilo tím, že Petr vyhledal otce Jany, kterému řekl, že ji stejně jeho lidi zabijí. Pronásledování učinila přítrž policie, která Petra zadržela. Dozorující státní zástupkyně podala k soudu návrh na vzetí obviněného Petra do vazby, čemuž soud vyhověl. Nakonec byl Petr uznán vinným pravomocným rozsudkem soudu a na jeho základě byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce 24 měsíců.

U případových studií č. 2 a 3 vedl vstup policie do případů na základě oznámení obětí k ukončení pronásledování. Do současné doby policie neneviduje v obou případech oznámení od obětí, které by se týkalo opětovného pokračování stalkingu vůči jejich osobám.

5.5 Analýza výsledků a závěr výzkumného šetření

Analýzou případových studií byly získány poznatky, které umožňují odpovědět na výzkumné otázky.

VO1: Vyskytovaly se v předchozím vztahu některé signály, které by předurčovaly komplikovaný rozchod, který by mohl vyústit v pronásledování?

Cílem této otázky bylo zodpovědět, zda se v uvedených kazuistikách vyskytovaly v průběhu partnerského vztahu tzv. varovné signály, které mohou předurčovat možný vznik stalkingu. Čírtková (2011, s. 1) k nim řadí chování budoucího stalkera, které se vyznačuje majetnicko-vlastnickými nároky na partnera, žárlivostí, sklony kontrolovat

pohyb a kontakty druhého nebo častým vyhýbáním se sociálním kontaktům a v těchto kontaktech brání i partnerovi/partnerce.

V případových studiích č. 1 a 3 se již v průběhu partnerského vztahu objevovaly, v souladu s uvedenými teoretickými poznatky, neopodstatněné projevy žárlivosti, které se projevovaly kontrolou partnerky, nebo prohlížením jejího telefonu. Petr, v případové studii č. 1, projevoval vůči přítelkyni majetnicko-vlastnické projevy, kdy jí zakazoval navštěvovat otce a bratra, ale i její známé. V případových studiích č. 1 a 3 se oba stalkeri Petr i Martin dožadovali po partnerkách poměrně rychlého společného žití v jedné domácnosti. Martin se své partnerky ani neptal a po jedné návštěvě u ní doma zůstal a už odmítal odejít. Uvedené jednání obou stalkerů lze pokládat za varovný signál, o kterém De Becker (1998, s. 245) hovoří jako o ukvapeném a předčasném nadhazování témat souvisejících s návrhy o společném bydlení, o svatbě a dětech ještě na samotném začátku vztahu.

V případové studii č. 2 nebyly zjištěny projevy žárlivosti ani majetnicko-vlastnické projevy. Za faktor možného komplikovaného rozchodu lze v tomto případě považovat stalkerovu fixovanost na partnerce. Právě abnormální partnerská závislost patří k osobnostním charakteristikám budoucích pronásledovatelů (Pathé, 2002, In: Čírtková, 2011, s. 1–2). Pan Luděk nezažil ve svém dosavadním životě jiný vztah než se svojí manželkou. Pro záchranu jejich vztahu se nedokázal vzdát drog a spoléhal, že manželka své výhrůžky odchodem nesplní. Když pak od něj i s dcerou skutečně odešla a následně podala žádost o rozvod, zhroutil se mu život, protože přišel o nejbližší osoby ve svém životě a tuto situaci začal řešit stalkingem.

VO2: Jakým způsobem oběť ukončila vztah s bývalým partnerem?

Výzkumy, které se zabývaly ex-partner stalkingem, zjistily, že pronásledované ženy často nedokázaly vyjádřit negativní stanovisko a jasné odmítnutí. Rozchody partnerů, u kterých se rozvinul stalking, byly v mnoha případech nedůsledné (Čírtková, 2014, s. 56). Cílem výzkumné otázky č. 2 je nalézt v průběhu rozchodu zmíněné charakteristiky.

U případových studií č. 1 a 3 byla zřejmá nedůslednost obou žen při rozchodu s jejich partnery. Jana (případová studie č. 1) se od přítele odstěhovala v době, kdy nebyl doma, a zanechala mu pouze vzkaz, že si chce dát pauzu. To jistě není výraz, který by se dal

označit jako jasné vyjádření ukončení vztahu. Naopak je to sdělení, které u partnera vyvolalo pocit naděje, že by se k němu mohla vrátit. Petr prosil Janu, aby se sešli a o rozchodu si promluvili. Tvrdil, že se s rozchodem nedokáže srovnat. Jana s ním osobně nebo po telefonu důvody rozchodu opakovaně rozebírala. Trvala však na tom, že se k němu už nevrátí, což mu také několikrát zopakovala. Společně byli dokonce u psychologa, kde rozchod řešili.

Obdobně zvolila způsob rozchodu i Pavla, která za pomoci Isti vystěhovala svého přítele z domu a vyměnila klíče od vchodových dveří. Naopak Milada (případová studie č. 2) postupovala při odchodu od manžela rázně. Poté, co ztroskotaly veškeré pokusy o záchranu manželství, se jednoho dne od manžela odstěhovala. Na manželovy prosby již nereagovala a po třech měsících od rozchodu se s ním rozešla.

V první a třetí kazuistice byla u obou žen zjištěna jistá nedůslednost při rozcházení a neschopnost vyjádřit jasné stanovisko o ukončení vztahu. Vzbudily tak u bývalých partnerů jistou míru naděje na obnovení vztahu. Ve druhé kazuistice takové charakteristiky a okolnosti rozvodu nebyly zjištěny, a přesto došlo k pronásledování. To však potvrzuje skutečnost, že každý případ stalkingu je individuální.

VO3: Ve které fázi došlo ke vzniku stalkingu?

Podle hlediska doby vzniku pronásledování se ex-partner stalking rozlišuje na tři varianty. Projevy pronásledování se mohou vyskytovat již v průběhu vztahu, ale i v době rozcházení nebo po definitivním ukončení partnerství. Doba vzniku ex-partner stalkingu se na základě provedených výzkumů ukazuje jako faktor predikující možnou nebezpečnější variantu pronásledování. Mnoho studií dokládá, že v nejzávažnějších případech stalkingu se objevovaly projevy pronásledování již během partnerského vztahu ze strany budoucího stalkera (Čírtková, 2011b, s. 4). Cílem bylo zjistit v jednotlivých kazuistikách variantu ex-partner stalkingu s ohledem na dobu vzniku. V případě zjištění různých variant je porovnat co do nebezpečnosti.

V případové studii č. 1 a 3 se projevy stalkingu objevují již v průběhu trvání vztahu. Ve druhé kazuistice první projevy pronásledování zaznamenáváme až v průběhu rozchodu, a hlavně po rozvodovém řízení. Podle provedených výzkumů mají případy ex-partner stalkingu těžší průběh, pokud se projevy pronásledování objevují již v průběhu vztahu. Tyto závěry potvrzuje průběh pronásledování popsany v případových studiích č. 1 a 3.

V těchto případech byly zaznamenány nebezpečnější projevy s většími dopady na oběť. Stalkeři se v těchto případech uchýlili k poškozování majetku, v obou případech vnikli do domu obětí, a dokonce svou oběť fyzicky napadli.

VO4: Vyskytovaly se v průběhu pronásledování momenty, které vedly k eskalaci pronásledování?

Teorie hovoří o tzv. dramatických momentech, ke kterým může dojít v průběhu pronásledování. Jedná se o situace, které mohou mít vliv na dynamiku stalkingu. Čírtková (2008, s. 101) mezi dramatické momenty řadí:

- zásah třetích osob do pronásledování;
- rozhodnutí soudu ve věci (například svěření do péče jednoho z rodičů);
- právní postupy (například období před nástupem stalkera k výkonu trestu);
- krize v životě stalkera;
- nový vztah, který oběť navázala.

Cílem bylo zjistit, zda se v kazuistikách tyto dramatické momenty vyskytovaly a jak ovlivnily samotný průběh pronásledování.

Dramatické momenty byly zjištěny ve všech případových studiích. V případové studii č. 1 a 3 byl spouštěčem eskalace pronásledování nový partner v životě oběti. I když ve třetí případové studii se ve skutečnosti o nového přítele nejednalo, stalker ho však za nového partnera bývalé přítelkyně považoval. Stalkera (případová studie č. 3) také vyprovokovala k úpornějšímu pronásledování skutečnost, že jeho bývalá partnerka o pronásledování řekla jeho matce, kdy doufala, že jí se složitou situací pomůže. V případové studii č. 2 byl zřejmým dramatickým momentem rozvod a nová úprava styku otce s dcerou. Ve všech případových studiích dramatické momenty eskalovaly průběh pronásledování co do intenzity a agresivity projevů pronásledování.

Shrnutí

Představené případové studie ex-partner stalkingu dokládají, o jak nebezpečný jev se jedná a jaké dopady přináší obětem. Jednotlivé kazuistiky nám umožnily nahlédnout do složitých situací, kterým jsou oběti vystaveny, a přiblížit jejich prožívání.

Cílem empirické části bylo zjistit v jednotlivých kazuistikách prevalenci faktorů, které mají vliv na průběh stalkingu, což se podařilo. Pomocí analýzy jednotlivých kazuistik byla zjištěna data, na základě kterých mohly být zodpovězeny výzkumné otázky.

Znepokojujícím zjištěním je skutečnost, že ve všech kazuistikách se oběti pozdě obracejí o pomoc na instituce a věc řeší svépomocí. Oběti spoléhají, že situaci dokáží zvládnout samy. Nebo doufají, že bývalý partner s pronásledováním po čase sám přestane. Takto to však dle dosavadních teoretických poznatků ve skutečnosti nefunguje. Pokud doba, po kterou se bývalý partner dožaduje znovuoobnovení vztahu, překročí tři měsíce, pak se jeho jednání dá považovat za pronásledování. Přitom délka stalkingu v případových studiích byla 18, 11 a 7 měsíců. Platí, že čím déle pronásledování trvá, tím je menší šance, že s ním stalker přestane. Skutečnost, že oběti nevyhledávají pomoc, lze přisoudit stále nedostatečné informovanosti o tomto fenoménu a také skutečnosti, která vyplývá ze zjištění Diblíkové a kol. (2018, s. 93-95), že pouze 12 % obětí se nebezpečné pronásledování rozhodne oznámit na policii, ať již kvůli malé důvěře v policii, že by věc vyřešila, anebo právě z důvodu, že věc řeší samy.

Závěr

Tématem bakalářské práce byl stalking neboli nebezpečné pronásledování. Práce představila doposud nashromážděné poznatky o tomto patologickém jevu. Byly popsány jednotlivé druhy stalkingu a jeho jednotlivé projevy. Pozornost byla věnována i aktérům pronásledování, legislativě nebo možným způsobům řešení stalkingu.

Důležitým zjištěním, které práce přinesla, je skutečnost, že stalking je poměrně častou formou agrese, pomocí které lidé řeší mezilidské problémy, zejména pak rozpadu partnerských vztahů. Přitom tato forma agrese má značné dopady na fyzické i psychické zdraví oběti a na její obvyklý způsob života, který je nucena měnit, aby se pokusila zabránit stalkerovi v pronásledování. Naše společnost si závažnost tohoto jevu plně uvědomila a rozhodla se stalking kriminalizovat v podobě skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování (§ 354 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník). Orgány činné v trestním řízení mají již více jak 10 let účinný nástroj k postihu pachatelů tohoto trestného činu. Obětem stalkingu také pomáhají neziskové organizace, které jim poskytují poradenské služby. Potěšujícím zjištěním je, že zainteresované organizace spolupracují a předávají si informace o zjištěných případech. Informovanost společnosti o tomto fenoménu se také postupně zlepšuje. Závažné případy nebezpečného pronásledování jsou zveřejňovány ve zpravodajských relacích nebo na internetu. Právě internet je zdrojem mnoha informací o stalkingu. Internetový vyhledávač po zadání termínu stalking nabídne mnoho odkazů, které se vztahují k tomuto jevu. Mezi prvními v pořadí jsou odkazy na internetové stránky Policie ČR, Bílý kruh bezpečí apod.

Cílem empirické části práce bylo zjistit prevalenci faktorů, které mohou mít vliv na vznik a průběh ex-partner stalkingu, a potvrdit tak teoretické poznatky zjištěné v průběhu studia tohoto jevu. Nebezpečné pronásledování není jednorázový akt agrese, nýbrž dlouhodobý proces. Vstupují do něj faktory, okolnosti a situace, které mají vliv na jeho dynamiku. Konkrétními cíli práce bylo na základě provedené sondy do skutečných případů nebezpečného pronásledování zjistit výskyt varovných signálů předurčujících možný vznik stalkingu po rozpadu vztahu. Dále způsob ukončení vztahu, tzv. dramatické momenty, faktor momentu vzniku stalkingu, který predikuje možný nebezpečný průběh stalkingu.

K výzkumnému šetření byl zvolen kvalitativní přístup, který doplnil kvantitativní výzkumy uvedené v teoretické části. Ke sběru dat, která měla zodpovědět stanovené

cíle, byla použita metoda případové studie. Zpracované kazuistiky skutečných případů také přiblížily obtížnou situaci obětí stalkingu. Jednotlivé případové studie byly vypracovány na základě analýzy interních dokumentů Policie ČR. Analyzovány byly výpovědi obětí, svědků, podezřelých nebo obviněných osob. Důležitým zdrojem informací byly také vypracované znalecké posudky z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie. Určitým úskalím mohla být kvalita a preciznost zpracovaných policejních protokolů, ze kterých byla data získávána. Tu mohla ovlivnit jednak úroveň policistových znalostí o stalkingu, tak i úroveň důvěry oběti k policistovi, která mohla mít vliv na otevřenost oběti při výpovědi. Jednotlivé případy však byly zpracovány zkušenými policisty se znalostí dané problematiky, a tak dokumenty poskytovaly mnoho potřebných informací, které byly důležité pro splnění stanovených cílů a potvrzení teoretických poznatků, které byly v této práci uvedeny.

Analýzou jednotlivých kazuistik se podařilo zjistit data, pomocí nichž se podařilo zodpovědět výzkumné otázky. V souladu s teoretickými poznatky o stalkingu byly v kazuistikách zjištěny varovné signály a osobnostní charakteristiky stalkera, které předurčují možný vznik stalkingu po rozpadu vztahu. Ve dvou ze tří případů oběti nedokázaly svému partnerovi vyjádřit jednoznačně svoje rozhodnutí jej opustit. Ve všech kazuistikách se vyskytovaly některé dramatické momenty tak, jak byly popsány v teoretické části, které spustily intenzitu pronásledování. Také se potvrdila teze, že pokud se vyskytnou projevy pronásledování již v průběhu partnerského vztahu, je větší předpoklad, že po jeho rozpadu budou projevy pronásledování nebezpečnější.

Ačkolí se informovanost veřejnosti postupně zlepšuje, i přesto má část společnosti o fenoménu malé povědomí, nebo na něj pohlíží optikou předsudků, které jsou s ním spojovány. Nedostatečná informovanost se z části také mohla podílet na skutečnosti, že všechny oběti z případových studií pronásledování řešily svou situaci svépomocí a včas se neobrátily na policii nebo jiné pomáhající instituce. Proto je ambicí této práce stát se dalším zdrojem informací pro zlepšení informovanosti veřejnosti o tomto fenoménu.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-80-254-5422-0.

BĚLÍK, Václav, HOFERKOVÁ, Stanislava. *Tvorba odborné práce*. Brno: Tribun EU, 2016. 161 s. ISBN 978-80-263-1021-1.

BĚLÍK, Václav, HOFERKOVÁ, Stanislava, KRAUS, Blahoslav a kol. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. 120 s. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

BUSKOTTE, Andrea, VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Vyd. 3. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. 158 s. ISBN 978-80-262-0582-1.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

De BECKER, Gavin. *Dar strachu*. Frýdek-Místek: Alpress, 1998. 366 s. ISBN 80-7218-143-2.

DIBLÍKOVÁ, Simona a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2017*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN:978-80-7338-172-1.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. 278 s. ISBN 80-246-0030-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2016. 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

KOŽÍŠEK, Martin, PÍSECKÝ, Václav. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada, 2016. 175 s. ISBN 978-80-247-5595-3.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013, 296 s. ISBN 978-80-247-4580-0.

NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3, přeprac. Praha: Portál, 2012. 884 s. ISBN 978-80-262-0083-3.

ROUBALOVÁ, Michaela a kol. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. 190 s. ISBN:978-80-7338-174-5.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. 3586 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

VACEK, Jaroslav. *Velké psychiatrické případy*. Praha: Paseka, 2001, 491 s. ISBN 80-7185-351-8.

VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ Dana, TOUFAROVÁ Marie. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. 159 s. ISBN 978-80-86131-76-4.

ZIMBARDO, Philip. *Luciferův efekt: jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí*. Praha: Academia, 2014. 625 s. ISBN 978-80-200-2346-9.

Články v periodiku

BEDNÁŘ, Miroslav. Stalking-nebezpečné pronásledování. In: *Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2014, roč. 22, č. 20, s 698-701. ISSN 1210-6410.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Partnerské násilí odchodem nekončí. In: *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwer, 2007, roč. 9, č. 12, s. 19-23. ISSN 1212-866X.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Jde po mně můj bývalý. In: *Psychologie dnes*. Praha: Portál, 2008, roč. 14, č. 6, s. 20-23. ISSN 1212-90607.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat?. In: *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwer, 2009a, roč. 11, č. 7, s. 1-4. ISSN 1212-866X.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Stalking-podstata, jevové podoby a strategie intervence. In: *Zpravodaj BKB*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2009b, roč. 18, č. 2, s. 3-6. ISSN 1213-8282.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Expartner stalking a jeho podoby. In: *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, roč. 13, č. 2, s. 1-8. ISSN 1212-866X.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpeční expartneři. In: *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwer, 2011a, roč. 13, č. 3, s. 1-8. ISSN 1212-866X.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Expartner stalking a jeho podoby. In: *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwer, 2011b, roč. 13, č. 2, s. 1-8. ISSN 1212-866X.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Cyberstalking-je možné se účinně bránit?. In: *Právo a rodina*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, roč. 15, č. 11, s. 1-6. ISSN 1212-866X.

DRESSING, Harald, MAUL-BACKER, Henning, GASS, Petter. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2007, roč. 6, č. 10, s. 279-281. ISSN 1213-5313.

HORÁKOVÁ, Monika. Stalking-první zkušenosti. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2012, roč. 11, č. 10, s. 221-224. ISSN 1213-5313.

IMRIŠKOVÁ, Romana, PODANÁ, Zuzana. Prevalence a charakteristiky stalkingu v České republice: výsledky viktimologického výzkumu. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2014, roč. 13, č. 4, s. 94-99. ISSN 1213-5313.

VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu podle § 354 trestního zákoníku. In: *Trestní právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, roč. 16, č. 2, s. 5-13. ISSN 1211-2860.

VÁLKOVÁ, Hlana. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. In: *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2009, roč. 8, č. 9, s. 257-263. ISSN 1213-5313.

ZBOŘILOVÁ, Klára. Stalking pohledem jeho obětí. In: *Psychologie pro praxi*. Praha: Univerzita Karlova, 2009, roč. 44, č. 3-4, s. 27-40. ISSN 1803-8670.

Kapitoly v knize

DVOŘÁK, Marek. *Nebezpečné pronásledování-Stalking*. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Deset let od přijetí českého trestního zákoníku*. Praha: Leges, 2019, s. 363-374. ISBN 978-80-7502-354-4.

Příspěvek ve sborníku

KASTNER, Martin, BACKO, Austin. Informovanost společnosti o stalkingu. In: KNYTL, Martin, KVASNIČKOVÁ, Eliška. *Studentská socialia 2020: Ohrožující a nenormální lidské chování*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2020. 290 s. ISBN 978-80-7435-800-5.

Internetové zdroje

Bílý kruh bezpečí. Nebezpečné pronásledování. In: *BKB.cz* [online]. 2009 [cit. 2019-11-15]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>.

DRÁPAL, Jakub a kol. § 354 Nebezpečné pronásledování. In: *Aplikace jaktrestame.cz* [online]. 2021 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here.

KREJČÍ, Veronika. Stalking celebrit aneb i cena slávy má své hranice (1. část). In: *e-bezpečí.cz* [online]. 2009 [cit. 2020-10-12]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kyberstalking/28-213>.

Policie České republiky. Krátkodobá ochrana – otázky a odpovědi. In: *Policie.cz* [online]. 2019 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kratkodoba-ochrana-otazky-a-odpovedi.aspx>.

Policie České republiky. Statistické přehledy. In: *Policie.cz* [online]. 2020 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2020 [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2020 [cit. 2020-10-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

Zákon č. 273/2008 Sb., Zákon o Policii ČR. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2020 [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>.